

№6(18) 2025

Шнабат

ҒАЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫ
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

СЫРТТА ЖАЗ. ІШТЕ ДЕ ЖАЗ
ЛЕТО СНАРУЖИ. ЛЕТО ВНУТРИ

ҚАУІПСІЗ ЖАЗ.
АҚЫЛДЫ ДЕМАЛЫСТЫҢ ЖОЛДАРЫ
ҚАНДАЙ?

БЕЗОПАСНОЕ ЛЕТО
КАК ОТДЫХАТЬ С УМОМ?

БАЛАЛАР МЕН ОЛАРДЫҢ МҮДДЕЛЕРІ ҮШІН / ВО ИМЯ И В ИНТЕРЕСАХ ДЕТЕЙ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
БАЛАЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ КОМИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КОМИТЕТ ПО ОХРАНЕ ПРАВ ДЕТЕЙ

**ҚЫМБАТТЫ ДОС!
СЕНІМ ТЕЛЕФОНЫ АРҚЫЛЫ
КӨМЕКТЕСУ ҚҰПИЯ ЖӘНЕ ТЕГІН!**

ҚҰРМЕТТІ ОҚЫРМАНДАР!

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі Балалардың құқықтарын қорғау комитетінің қолдауымен Telegram мессенджерінде 2019 жылдан бастап кәмелетке толмағандарға қатысты құқықтардың бұзылуын, зорлық-зомбылықты немесе қатыгез қарым-қатынасты анықтау мақсатында құрылған «Bala Qorgau» чаты жұмыс істейді.

Өтініштерге жедел жауап беру мақсатында **24/7 режимінде BalaQorgaubot2.0** телеграмм-боты **іске қосылды.**

**ДОРОГОЙ ДРУГ!
ПОМОЩЬ ПО ТЕЛЕФОНУ ДОВЕРИЯ
АНОНИМНА И БЕСПЛАТНА!**

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ!

При поддержке Комитета по охране прав детей Министерства просвещения Республики Казахстан в мессенджере Telegram с 2019 г. функционирует чат «BalaQorgau», который создан с целью выявления нарушения прав, насилия или жестокого обращения в отношении несовершеннолетних.

Для оперативного реагирования на обращения **в режиме 24/7 работает** телеграмм-бот **BalaQorgauBot2.0.**

БАЛАЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ МЕН АМАНДЫҒЫ
БІЗДІҢ ҚОЛЫМЫЗДА!

**ЖАЙ ҒАНА ТЕЛЕФОНҒА ҚОҢЫРАУ ШАЛЫҢЫЗ,
СІЗГЕ КӨМЕКТЕСЕДІ!**

БЕЗОПАСНОСТЬ И БЛАГОПОЛУЧИЕ
ДЕТЕЙ В НАШИХ РУКАХ!

**ПРОСТО ПОЗВОНИ
ПО ТЕЛЕФОНУ, И ТЕБЕ ПОМОГУТ!**

**АСТАНА Қ. КОДЫ / КОД Г. АСТАНЫ +7(7172)
74 25 28**

ҚЫМБАТТЫ ОҚЫРМАНДАР!

Жаз – жылдың тамаша мезгілі. Ал оның басталуы – маусым айы – тіптен керемет!

Әйгілі американдық жазушы Рэй Брэдбери былай деп жазды: «Менің сүйікті жыл мезгілім – маусым, жаздың басы. Маусым – бәрі алда екенін еске салатын ай. Адам солай өмір сүруі керек – артқа қарамай. Алда – тұтас жаз, ал аязды қыстың – артта қалғанына сену керек».

Психологтар көп адамдар өздерінің балалық шағын әрқашан «жаз» мезгілімен еске алатынын бұрыннан байқаған. Бұл таңқаларлық дүние емес, өйткені балалық шақтың бақытты мезгілі – жаз: алақандағы құлпынай иісі, жылы күміс жаңбыр, көпір сияқты жарқыраған кемпірқосақ, түпсіз көк аспанда, құшақ жайған гүлдер...

Әрі біраз жылдар бұрын үлкен мемлекеттің кішкентай тұрғындары үшін жаздың алғашқы күні – Халықаралық балаларды қорғау күні болып бекітілгені бекер емес шығар. Өйткені, өкінішке орай ересек өмірде бәрі жақсы, біртегіс бола бермейді... Бұл жай ғана балалық шақтың мерекесі емес, бізге, ересектерге, жер

ДОРОГИЕ ЧИТАТЕЛИ!

Прекрасное время года – лето. А как чудесно его начало – июнь!

Знаменитый американский писатель Рэй Брэдбери писал: «Мое любимое время года – июнь, начало лета. Когда все еще впереди. Так и надо жить, не оборачиваясь. И верить, что впереди все лето, а позади – вся зима...»

Психологи давно заметили, что у большинства людей детство всегда вспоминается летним. И это неудивительно, ведь счастливая детская пора – это именно лето: запах земляники на ладошках, теплые серебряные дожди, яркая радуга, словно мост, на бездонном синем небе, охапки полевых цветов...

И, вероятно, совсем не случайно много лет назад первый летний день был выбран для празднования Международного дня защиты детей – жителей Маленькой страны, в которой, к великому сожалению, не все и не всегда хорошо и гладко... Это не просто праздник детства, а напоминание нам, взрослым, о том, что именно мы ответственны за судьбу всех маленьких жителей планеты. И это очень серьезный повод задуматься над тем, что каждый из нас делает для

шарының барлық тұрғындарының тағдырына біз жауапты екенімізді еске салатын мереке. Бұл біздің әрқайсымыздың ең маңызды алғашқы жылдарда – «мейірімді жас» ұғымына сәйкес болу үшін не істейтініміз туралы ойлануға берілген маңызды себеп. Балаларға балалық шақ сыйлайық!

Сонымен қатар маусым айында тағы бір халықаралық күн бар, алайда бұл күн туралы көбісі біле бермейді. Ал шын мәнінде, бұл – аса маңызды және өзекті мәселені қозғайтын күн. 12 маусым – Балалар еңбегіне

того, чтобы первые, самые важные для всей будущей жизни человека годы соответствовали понятию «нежный возраст». Подарим же детству детство!

А еще в июне есть другая, тоже международная, дата, о которой, однако, знают далеко не все. А между тем это очень важный день, посвященный не менее серьезной и, как это ни печально, достаточно актуальной на сегодня проблеме. Это 12 июня – Всемирный день борьбы с детским трудом. В настоящее время 168 миллионов детей на планете вовлечены в трудовую деятельность.

қарсы күрестің дүниежүзілік күні. Қазіргі таңда жер бетінде 168 миллион бала еңбекке тартылған.

XXI ғасырда балалар еңбегі – өткеннің ұятты сарқыншағы, жоғары технологияның қарқынды дамып жатқан әлеміндегі жол беруге болмайтын құбылыс, бірақ көбінесе моральдық нормалардың төмендігі, бүгінде өзінің де, өзгенің де ертеңіне қол сұғып жатқанын білмейтін үлкендердің лайықсыз әрекеттері...

Осы жаз мезгілі балаларымыздың өмірін шынайы бақытты ету өз қолымызда екенін, алаңсыз балалық шақты тағы бір мәрте еске салсын...

Балалар – біздің жарқын қуанышымыз, жан тыныштығымыз, уайымымыз бен үмітіміз. Біз оларға шын жүректен бақыт тілейміз, бірақ кейде әр адамның бақыт туралы түсінігі әртүрлі, терең, әрі жеке болатынын ұмытып кетеміз. Бала ертең есейгенде қандай бақытқа қол

Детский труд в XXI столетии – постыдный пережиток прошлого, недопустимое явление в стремительно развивающемся мире высоких технологий, но зачастую низкого морального уровня, недостойного поведения взрослых людей, не ведающих, что сегодня они калечат свое и чужое завтра...

И пусть это лето еще раз напомним всем нам о том, что в наших руках сделать жизнь наших детей по-настоящему счастливой порой беззаботного детства...

Дети... Наша светлая радость, отрада души, наши заботы, тревоги и волнения. Мы искренне желаем им счастья, но порой забываем, что у каждого представление о нем свое, глубоко личное и сугубо индивидуальное. И каким оно будет у маленького человека в его взрослой жизни, во многом зависит от воспитания.

Воспитание – тернистый и сложный путь, и пройти его достойно и

жеткізеді – бұл көбіне оның қалай тәрбиеленгеніне байланысты.

Тәрбие – күрделі де қиын жол, бұл жолдан дұрыс және абыроймен өту – кез келгеннің қолынан келе бермейді. Көп жағдайда басты себеп – шынайы әрі риясыз махаббаттың болмауы.

Тәрбие мәселелері адамзат тарихындағы үнемі толғандыратын мәселе, өйткені балалар ата-анасының, отбасының, ұрпақтың, ұлттың жалғасы... Аристотель де: «Тәрбие – бақытта қуаныш, ал бақытсыздықта алданыш», – деген екен.

Көрнекті педагог Адольф Дистервегтің керемет сөздері бар: «Адам жетілген кезде, өмірінде өзін-өзі тәрбиелеуге күші мен еркі болады және оны қалай жүзеге асыра алатынын біледі, сол кезде оның алған тәрбиесі аяқталады, өз мақсатына жетеді».

Өміріміздің басында әрқайсымыз гүл бүршігі сияқты жабық күйде боламыз. Бүршік күннің жылуын, суды сіңіріп, топырақтан қоректенгеннен кейін ғана ашылып, ішінде жасырылған гүлдің барлық сұлулығын көрсетеді. Дәл сол сияқты, адам баласы да өмірінің алғашқы сәтінен бастап сүйіспеншілік пен «қорекке» – яғни назар мен қамқорлыққа мұқтаж. Сонда ғана ол ашылып, ғаламның адам бойына салған қайталанбас сұлулығын көрсете алады. Біз бәріміз, шын мәнінде, бізді жақсы көретіндердің «туындылары» болып табыламыз.

Бұрыннан белгілі: ешкім жақсы көрмеген бала, кейін өзгелерді жақсы көре алмайтын ересектерге айналады. Бұған жол беруге біздің моральдық құқығымыз жоқ!

Балаларды жақсы көрейік және қорғап-қадірлейік, сонда ғана еліміздің болашағы ата-бабалар аманатына сай, лайықты ұрпақ болады!

правильно удается далеко не всем. Главная причина практически во всех случаях – отсутствие настоящей бескорыстной любви.

Проблемы воспитания волновали человечество на протяжении всей его истории, ведь дети – продолжение родителей, семьи, рода, нации... Еще Аристотель говорил: «Воспитание – в счастье украшение, а в несчастье – прибежище».

Выдающемуся педагогу Адольфу Дистервегу принадлежат замечательные слова: «Воспитание, полученное человеком, закончено, достигло своей цели, когда человек настолько созрел, что обладает силой и волей самого себя образовывать в течение дальнейшей жизни, и знает способ и средства, как он может это осуществить».

В самом начале своей жизни каждый из нас подобен цветочному бутону – так же закрыт. Только после того, как бутон получит тепло солнца, воду и питание из почвы, он раскроется и станет видна вся красота таившегося в нем цветка. Точно так же человеческая личность с самого начала жизни нуждается в тепле человеческой любви и «питании» – внимании и заботе, чтобы раскрыться и обнаружить всю неповторимую красоту, какую Вселенная вложила в каждого человека. Все мы, по сути, являемся «произведениями» тех, кто нас любит.

Давным-давно замечено: дети, которых не любят, становятся взрослыми, которые не умеют любить. Допустить этого мы не имеем морального права.

Будем любить и беречь всех детей, чтобы будущее нашей страны было достойным памяти предков и заветам отцов!

МАЗМҰНЫ СОДЕРЖАНИЕ

ОҚЫРМАНДАРҒА / К ЧИТАТЕЛЯМ 3

КҮННІҢ ТАҚЫРЫПТАРЫ
ТЕМЫ ДНЯ

БАЛАЛАРДЫҢ ИГІЛІГІ, МҮДДЕСІ ЖӘНЕ БАҚЫТЫ ҮШІН
ВО ИМЯ, ВО БЛАГО И В ИНТЕРЕСАХ ДЕТЕЙ

БАҚЫТТЫ БАЛАЛЫҚ ҮШІН БЕЙБІТШІЛІК!
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БАЛАЛАРДЫ ҚОРҒАУ КҮНІ

8

МИР ЗА СЧАСТЛИВОЕ ДЕТСТВО!
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ДЕНЬ ЗАЩИТЫ ДЕТЕЙ

«ҚАЗАҚСТАН БАЛАЛАРЫ» ДЕКАДАСЫ
ЭМОЦИЯ, ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ, ДОСТЫҚ
ПЕН ҚУАНЫШ – БІР КЕҢІСТІКТЕ!

14

ДЕКАДА «ҚАЗАҚСТАН БАЛАЛАРЫ»
ЭМОЦИИ, ТВОРЧЕСТВО, ДРУЖБА
И РАДОСТЬ – В ОДНОМ ПРОСТРАНСТВЕ!

ЕРЕКШЕ БАЛАЛАР ЕРЕКШЕ ҚОРҒАУДА
ОСОБЫЕ ДЕТИ ПОД ОСОБОЙ ЗАЩИТОЙ

ДИАГНОЗ – ҮКІМ ЕМЕС:
МЕМЛЕКЕТ ҚАМҚОРЛЫҚТА

21

ДИАГНОЗ НЕ ПРИГОВОР –
ГОСУДАРСТВО НА СТРАЖЕ

БАЛАЛАР ЖӘНЕ ҚҰҚЫҚ
ДЕТИ И ПРАВО

ЖЕКЕ БАС БОСТАНДЫҒЫ:
ҚАУІП-ҚАТЕРЛЕРДЕН ҚОРҒАУ
БАЛАҒА ҚАТЫСТЫ ҚОРЛАУДЫҢ (БУЛЛИНГТІҢ)
АЛДЫН АЛУ ҚАҒИДАЛАРЫН БЕКІТУ ТУРАЛЫ

25

СВОБОДА ЛИЧНОСТИ:
ЗАЩИТА ОТ ПОСЯГАТЕЛЬСТВ
ОБ УТВЕРЖДЕНИИ ПРАВИЛ ПРОФИЛАКТИКИ
ТРАВЛИ (БУЛЛИНГА) РЕБЕНКА

ӘРБІР ЖАҢА ТІЛ ЖАҢА ӨМІР
КАЖДЫЙ НОВЫЙ ЯЗЫК – НОВАЯ ЖИЗНЬ

МӘДЕНИЕТТЕР АРАСЫНДАҒЫ КӨПІР

37

МОСТ МЕЖДУ КУЛЬТУРАМИ

ПЕДАГОГТЕРГЕ / ПЕДАГОГАМ

ӨЗЕКТІ ТАҚЫРЫП
АКТУАЛЬНАЯ ТЕМА

ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚҚА ЖОЛ ЖОҚ!

40

СТОП НАСИЛИЮ!

МАХАББАТ ПЕН ҚАМҚОРЛЫҚ – АГРЕССИЯҒА ҚАРСЫ ҚАЛҚАН
ЛЮБОВЬ И ЗАБОТА – ЩИТ ОТ АГРЕССИИ

Ш.У. АРЫСТАНОВА

АГРЕССИЯ – КӨМЕККЕ ШАҚЫРУ

46

АГРЕССИЯ – КРИК О ПОМОЩИ

Б. К. КУДЫШЕВА, Г. И. КАЛИЕВА

ҚАЗІРГІ ӘЛЕМНІҢ СЫН-ҚАТЕРЛЕРІ
ТҰРҒЫСЫНДАҒЫ ҰРПАҚТАР
САБАҚТАСТЫҒЫ МӘСЕЛЕСІ

50

ПРОБЛЕМА ПРЕЕМСТВЕННОСТИ
ПОКОЛЕНИЙ В КОНТЕКСТЕ ВЫЗОВОВ
СОВРЕМЕННОГО МИРА

АТА-АНАЛАРҒА / РОДИТЕЛЯМ

БАЛАЛАРҒА БЕРЕТІН ЕҢ ҚЫМБАТ СҢЙ – УАҚЫТ ПЕН НАЗАР
САМЫЙ ЦЕННЫЙ ПОДАРОК ДЕТЯМ – ВРЕМЯ И ВНИМАНИЕ

АТА-АНАЛАРҒА ЕСКЕРТПЕ
«ОЙДАН ШЫҒАРМА!»

57

РОДИТЕЛЯМ НА ЗАМЕТКУ
«НЕ ВЫДУМЫВАЙ!»

АТА-АНА БОЛУ – ОҢАЙ. АТА-АНА БОЛЫП ҚАЛУ – ҚИЫН
СТАТЬ РОДИТЕЛЯМИ – ЛЕГКО. БЫТЬ ИМИ – ТРУДНО

БІЗГЕ ЖАҚСЫ АТА-АНА БЕРІНДЕР,
БІЗ ЕҢ ЖАҚСЫ БАЛА БОЛАМЫЗ
ОТБАСЫЛЫҚ ТӘРБИЕГЕ АРНАЛҒАН
ПАЙДАЛЫ САЙТТАР

63

ДАЙТЕ НАМ ЛУЧШИХ РОДИТЕЛЕЙ,
И МЫ БУДЕМ ЛУЧШИМИ ДЕТЬМИ
ПОЛЕЗНЫЕ САЙТЫ ДЛЯ СЕМЕЙНОГО
ВОСПИТАНИЯ

БАЛАЛАРҒА / ДЕТЯМ

СЫРТТА ЖАЗ. ІШТЕ ДЕ ЖАЗ
ЛЕТО СНАРУЖИ. ЛЕТО ВНУТРИ

А. Д. ДУАЛЕТ

ҚАУІПСІЗ ЖАЗ
АҚЫЛДЫ ДЕМАЛЫСТЫҢ
ЖОЛДАРЫ ҚАНДАЙ?

66

БЕЗОПАСНОЕ ЛЕТО
КАК ОТДЫХАТЬ С УМОМ?

ИНТЕРНЕТ: ОҚИМЫЗ ЖӘНЕ ДАМИМЫЗ
ИНТЕРНЕТ: УЧИМСЯ И РАЗВИВАЕМСЯ

ВИРТУАЛДА БОЛ,
ШЫНАЙЫ ӨМІРДЕ ӨМІР СҰР

70

БЫВАЙ В ВИРТУАЛЕ,
ЖИВИ В РЕАЛЕ

БАҚЫТТЫ БАЛАЛЫҚ ҮШІН БЕЙБІТШІЛІК! ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БАЛАЛАРДЫ ҚОРҒАУ КҮНІ

МИР ЗА СЧАСТЛИВОЕ ДЕТСТВО! МЕЖДУНАРОДНЫЙ ДЕНЬ ЗАЩИТЫ ДЕТЕЙ

Балалар – бұл қайта-қайта бүр жарып, гүлдейтін үміт, үнемі жүзеге асып жатқан жоба, әрдайым ашық болашақ... Ата-ананың балалары үшін үміті – адамзаттың ең қасиетті қуанышы.

Дети – это вновь и вновь расцветающая надежда, постоянно реализуемый проект, всегда открытое будущее... Радость родителей за своих детей – самая священная радость человечества.

Иоганн Генрих Песталоцци,
швейцариялық педагог-гуманист,
бастауыш оқыту теориясының
негізін қалаушы

Иоганн Генрих Песталоцци,
швейцарский педагог-гуманист,
основоположник теории
начального обучения

Әлемнің 60-тан астам елі жазғы маусымды ең маңызды халықаралық күндердің бірі – **Балаларды қорғау күнін тойлаудан бастайды.**

Бұл мереке алғаш рет 1950 жылы 51 елде атап өтілді. БҰҰ бұл бастаманы қолдап, балалардың құқықтарын, өмірі мен денсаулығын қорғауды өз қызметінің басым бағыттарының бірі деп жариялады.

Более 60 стран мира начинают летний сезон с празднования одной из самых важных международных дат – **Дня защиты детей.**

Впервые праздник состоялся в 1950 г. в 51 стране мира. ООН поддержала эту инициативу и объявила защиту прав, жизни и здоровья детей одним из приоритетных направлений своей деятельности.

Балаларды қорғау күнінің басты мақсаты – **қоғам назарын балалардың шынайы мәселелеріне аудару.**

Главная цель Дня защиты детей – **заострить внимание общественности на реальных детских проблемах.**

Балалар мерекесін өткізу туралы шешім 1925 жылы Женевада өткен Бүкіләлемдік конференцияда қабылданды. Бұл конференция балалардың әл-ауқатына арналды.

Алайда дәл неге бұл мереке 1 маусымда атап өтілетіні жайлы нақты дерек жоқ. Болжамдардың біріне сәйкес, 1925 жылы 1 маусымда Сан-Францискода Қытайдың Бас

Решение о проведении праздника было принято в 1925 г. на Всемирной конференции в Женеве, посвященной вопросам благополучия детей.

История умалчивает, почему детский праздник было решено отмечать именно 1 июня. По одной из версий, в этот день в 1925 г. Генеральный консул Китая собрал в Сан-Франциско группу китайских детей-сирот и устроил

консулы жетім балаларды жинап, олар үшін Дуань-у цзе (Айдахар қайықтар фестивалі) мерекесін ұйымдастырған. Бұл күн Женевадағы «балалар» конференциясымен тұспа-тұс келген.

Екінші дүниежүзілік соғыстан кейін балалардың денсаулығы мен амандығын сақтау мәселесі бұрын-ғыдан да өзекті бола түсті. 1949 жылы Парижде өткен *Әйелдер конгресінде* балалардың бақытына кепіл болатын тұрақты бейбітшілік үшін күреске ант берілді. Сол жылы Мәскеуде өткен Халықаралық демократиялық әйелдер федерациясы кеңесінің сессиясында Халықаралық балаларды қорғау күні ресми түрде бекітілді.

1950 жылдың 1 маусымында бұл мереке алғаш рет аталып өтіліп, содан бері жыл сайын дәстүрлі түрде тойланып келеді.

Халықаралық балаларды қорғау күнінің өзінің **эмблемасы мен туы** бар. Жасыл түс бейнеленген фонда – өсіп-өнуді, үйлесімділікті, жаңару мен құнарлылықты білдіреді – Жер шарының белгісі айналасында түрлі түсті фигуралар орналасқан: қызыл, сары, көк, ақ және қара. Бұл пішіндер адамзаттың әртүрлілігі мен төзімділігін бейнелейді. Ал ортасындағы Жер шары – ортақ үйіміздің нышаны.

Бұл декларация баланың терісінің түсіне, ұлтына, әлеуметтік шығу тегі мен мүліктік жағдайына қарамастан, тәрбиелену, білім алу, әлеуметтік қамсыздандырылу, дене және рухани дамуға тең құқығы бар екенін жариялайды.

для них празднование Дуань-у цзе (Фестиваля лодок-драконов). Эта же дата совпала со временем проведения «детской» конференции в Женеве.

После окончания Второй мировой войны проблемы сохранения здоровья и благополучия детей были как никогда актуальны. В 1949 г. в Париже состоялся *Конгресс женщин*, на котором прозвучала клятва о борьбе за обеспечение прочного мира как единственной гарантии счастья детей. В том же году на Московской сессии совета Международной демократической федерации женщин был учрежден Международный день защиты детей.

1 июня 1950 г. проведен первый праздник, после чего он стал ежегодным.

У Международного дня защиты детей есть **эмблема и флаг**. На зеленом фоне, символизирующем рост, гармонию, свежесть и плодородие, вокруг знака Земли размещены стилизованные фигурки: красная, желтая, синяя, белая и черная, символизирующие разнообразие и терпимость. Знак Земли, размещенный в центре, – символ нашего общего дома.

Декларация провозглашает равные права детей в области воспитания, образования, социального обеспечения, физического и духовного развития независимо от цвета кожи, национальной принадлежности, общественного происхождения, имущественного положения и др.

Документ призывает родителей, общественные организации, правительства признать права детей и

Балалардың барлық құқықтары мен бостандықтары 1959 жылы БҰҰ Бас Ассамблеясы қабылдаған **Бала құқықтарының декларациясында** көрсетілген.

Все детские права и свободы отражены в **Декларации прав ребенка**, принятой Генеральной Ассамблеей ООН в 1959 г.

Құжат ата-аналарды, үкімет пен қоғамдық ұйымдарды балалардың құқықтарын мойындауға және оларды жүзеге асыруға ықпал етуге шақырады. Әлемнің әртүрлі елдерінде балалар түрлі мәселелерге тап болуда:

- ◆ Еуропа мен Америкада – теледидар, БАҚ және интернеттің жағымсыз әсері;
- ◆ Африка мен Азия елдерінде – аштық, ЖИТС, әскери қақтығыстар, дәрігерлер мен дәрі-дәрмектің жетіспеушілігі және т.б.;
- ◆ Кейбір елдерде балаларды арзан жұмыс күші ретінде пайдалану, тіпті құлдыққа сату сияқты жантүршігерлік жағдайлар орын алады.

содействовать их осуществлению.

Дети в разных странах сталкиваются с различными проблемами:

- ◆ в Европе и Америке негативное воздействие ТВ, СМИ и интернета;
- ◆ в странах Африки и Азии голод, СПИД, военные конфликты, нехватка врачей, медикаментов и др.;
- ◆ в некоторых странах детей используют в качестве бесплатной рабочей силы и даже продают в рабство.

Халықаралық құқық деңгейінде балалар құқығының негізгі құжаты – **Бала құқықтары туралы конвенция**. Бұл құжатты БҰҰ 1989 жылғы 20 қарашада қабылдады.

На уровне международного права основным документом является **Конвенция о правах ребенка**, принятая ООН 20 ноября 1989 г.

Бүгінде бүкіл әлемде балалардың денсаулығы нашарлап барады. Бұл құбылыс қоршаған ортаның лас-тануымен, дұрыс тамақтанбаумен, тұрақты күйзелістермен тікелей байланысты.

Психикалық ауытқулармен ауыратын балалар саны өсуде, агрессия, буллинг, вандализм, өзіне қол жұмсау, ерте шылым шегу, алкоголь мен есірткіге әуестік сияқты келеңсіз құбылыстар жиілеп барады. Көптеген елдерде тұрмысы төмен отбасылардан шыққан балалар, тастанды балалар мен жетімдердің мәселесі өткір тұр.

Осы және басқа да көптеген мәселелерді шешу үшін 1946 жылы **ЮНИСЕФ қайырымдылық қоры** құрылды. Алғашқыда оның басты мақсаты – Екінші дүниежүзілік соғыстан зардап шеккен балаларға көмек көрсету болды.

1953 жылдан бастап ЮНИСЕФ әлемнің түкпір-түкпірінде қиын жағдайға тап болған балаларға қайырымдылық көмегін көрсетуді бастады. Қор ерекше назарды дамушы елдер мен қолайсыз жағдайдағы балаларға аударады. Қордың қаржы-ландырылуы тек ерікті қайырым-дылықтан құралады.

Повсеместно ухудшается здоровье детей, что связано с плохой экологической обстановкой, неправильным питанием, постоянными стрессами. Растет число детей, страдающих психическими расстройствами, участились случаи агрессии, буллинга, вандализма и суицида, раннего курения, употребления алкоголя и наркотиков. Для многих стран остро стоит проблема брошенных детей и сирот...

Для решения этих и множества других проблем в 1946 г. создан **Благотворительный фонд ЮНИСЕФ**. Его главная цель – оказание помощи детям, пострадавшим во Вторую мировую войну.

С 1953 г. фонд начал оказывать благотворительную помощь детям всего мира, попавшим в трудную жизненную ситуацию. Особое внимание уделяется детям из неблагополучных и развивающихся стран.

Финансирование фонда – только добровольные пожертвования.

Балаларды қорғау күнінің ұраны **«Өмір сүру құқығын қорғайық!»** Бұл күні бүкіл әлемде қайырымдылық акциялары балалардың өмір сүру жағдайын жақсартуға бағытталады, жетім және қамқорлықсыз қалған балаларға көмек көрсету үшін қаражат жиналады.

Лозунг Дня защиты детей **«Защитим право на жизнь!»** В этот день благотворительные акции во всем мире направлены на улучшение жизни детей, собираются средства для помощи одиноким детям.

Қызықты деректер. Кейбір елдерде нәрестенің дүниеге келген сәті оның туған күні болып саналмайды: Кореяда баланың жасына анасының құрсағында болған тоғыз айы қосылады; Үндістанда баланың өмірінің басталуы ретінде ұрықтану күні есептеледі; Сейшел аралдарында Балаларды қорғау күні емес, Балаларды қорғау айы тойланады. Кейбір елдерде Балаларды қорғау күні

Интересные факты. В некоторых странах момент появления на свет малышане считается его датой рождения: в Корее к возрасту ребенка прибавляют девять месяцев нахождения в утробе матери; в Индии день зачатия – точка отсчета жизни ребенка; на Сейшельских островах празднуют не день, а месяц защиты детей. В некоторых странах День защиты детей отмечают

20 қарашада – Бала құқықтары туралы конвенция бекітілген күні атап өтіледі.

Қазақстанда өскелең ұрпақтың жан-жақты дамуы үшін қолайлы жағдай жасау әрдайым мемлекеттік саясаттың басты міндеттерінің бірі болып келген және болып қала береді.

Балаларды қорғау күнінен бөлек, мынадай күндер де аталып өтіледі:

- Дүниежүзілік балалар күні (20 қараша)
- Бүкіләлемдік бала күні (20 қараша);
- Халықаралық агрессия құрбаны болған жазықсыз балалар күні (4 маусым);
- Африка балаларының қорғау күні (16 маусым).

Алайда 12 маусым туралы көпшіліктің біле бермейтіні рас. Ал бұл – өте маңызды күн, өйткені ол қазіргі таңда өте өзекті әрі күрделі мәселе – бала еңбегіне арналған. Бұл – **Бала еңбегіне қарсы күрестің бүкіләлемдік күні**. Қазіргі уақытта шамамен 168 миллион бала еңбекке тартылған.

Бала еңбегі. 1919 жылы Халықаралық еңбек ұйымының (ХЕҰ) құрылуының басты мақсаттарының бірі – бала еңбегін жою болды.

Ең төменгі жас туралы конвенция (1973 ж.) жұмысқа қабылдану үшін белгіленген ең төменгі жас міндетті мектеп оқуын аяқтау жасынан төмен болмауы керек деген қағидаға негізделген.

Конвенция о минимальном возрасте (1973 г.) основана на положении, в соответствии с которым минимальный возраст для поступления на работу не должен быть ниже минимального возраста завершения обязательного школьного обучения.

Бүгінде әлемдегі әрбір оныншы бала еңбекке тартылған. БҰҰ-ның Тұрақты даму бағдарламасы жақын арада бала еңбегінің барлық түрін толық жоюды көздейді.

Қазақстан да бұл мәселеде тыс қалмай, бала еңбегін қанауға қарсы тұрады. Жыл сайын елімізде бала еңбегінің барлық түрін жою және оның алдын алу **мақсатында «Бала еңбегіне қарсы 12 күн» ұлттық ақпараттық науқаны өткізіледі**.

Біз, ересектер, балаларымыздың құқықтары бұзылмауын, тіпті шектелмеуін үнемі қадағалап отыруымыз

20 ноября – в день утверждения Конвенции о правах ребенка.

В **Казахстане** создание благоприятных условий для всестороннего развития подрастающего поколения всегда было и остается одной из главных задач государственной политики.

Кроме Дня защиты детей, отмечаются:

- Всемирный день ребенка (20 ноября);
- Международный день невинных детей – жертв агрессии (4 июня);
- День защиты детей Африки (16 июня).

Но далеко немногие знают еще про одну дату – 12 июня. А между тем это важный день, посвященный не менее серьезной и, к сожалению, достаточно актуальной на сегодня проблеме. Это **Всемирный день борьбы с детским трудом**. В настоящее время почти 168 млн детей вовлечены в трудовую деятельность

Детский труд. Одна из основных целей создания в 1919 г. Международной организации труда (МОТ) – упразднение детского труда.

Сегодня почти каждый 10-й ребенок в мире подвергается детскому труду.

Программа устойчивого развития ООН предусматривает в самое ближайшее время полную ликвидацию детского труда во всех его формах.

Казахстан также не является исключением и выступает против любой эксплуатации детей. Ежегодно в нашей стране проводится **Национальная информационная кампания «12 дней борьбы против детского труда»**, посвященная искоренению и предотвращению всех форм детского труда.

Мы, взрослые, должны постоянно следить за тем, чтобы права наших

керек. Олардың басты еңбегі, негізгі «жұмысы» – оқу, шығармашылық, спорт және ересектерге отбасылық, мектептегі немесе қоғамдық ортақ істерде қолғабыс болуы тиіс. Ал еңбек тәрбиесі – мамандық таңдауға жол ашып, ересек өмірге қажетті дағдылар мен біліктілікті қалыптастыруға көмектеседі.

Бұл жаз әр бала үшін бақытты балалық шақтың жарқын кезеңіне айналсын!

детей не ущемлялись и тем более не нарушались, чтобы главным их трудом, основной «работой» были учеба, творчество, спорт, посильная помощь взрослым в совместных (семейных, школьных, общественных) делах.

А трудовое воспитание поможет в выборе профессии и даст необходимые умения и навыки для взрослой самостоятельной жизни.

Пусть это лето станет для каждого ребенка счастливой порой счастливого детства!

«ҚАЗАҚСТАН БАЛАЛАРЫ» ДЕКАДАСЫ ЭМОЦИЯ, ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ, ДОСТЫҚ ПЕН ҚУАНЫШ – БІР КЕҢІСТІКТЕ!

ДЕКАДА «ҚАЗАҚСТАН БАЛАЛАРЫ» ЭМОЦИИ, ТВОРЧЕСТВО, ДРУЖБА И РАДОСТЬ – В ОДНОМ ПРОСТРАНСТВЕ!

30 мамырда Халықаралық балаларды қорғау күніне орайластырылған «Қазақстан балалары» онкүндігі аясында Алматы қаласы Әуезов ауданының №42 мектебінде Балалар шығармашылығы фестивалі өтті, оған 500-ден астам қатысушы – оқушылар, педагогтер, психологтер және балалармен жұмыс істейтін мамандар жиналды.

Іс-шараны «Life Time» қоғамдық бірлестігі Балалардың әл-ауқаты ұлттық ғылыми-тәжірибелік «Өркен» (БӘҒҒТИ) институтының қолдауымен ұйымдастырды.

30 мая в рамках Декады «Қазақстан балалары», приуроченной к Международному дню защиты детей, в школе №42 Ауэзовского района г. Алматы состоялся Фестиваль детского творчества, собравший более 500 участников: школьников, педагогов, психологов и специалистов, работающих с детьми.

Мероприятие проведено Общественной организацией «Life Time» при поддержке Национального научно-практического института благополучия детей (ННПИБД) «Өркен».

Фестивальдің мақсаты – балалардың эмоциялық өзін-өзі білдіруін, креативтілігін дамыту, шығармашылық және психологиялық белсенділік арқылы қауіпсіз өмір сүру мәдениетін қалыптастыру.

Цель фестиваля – развитие у детей эмоционального самовыражения, креативности, формирование культуры безопасной жизнедеятельности через творческие и психологические активности.

Фестиваль қатысушыларына арнап құттықтау сөзін «Life Time» қоғамдық бірлестігінің төрағасы **Рүстем Шерғали** жолдады.

Фестиваль жарқын әрі мазмұнды концерттік бағдарламамен жалғасты.

Шығармашылық – жан айнасы **Аквагрим сабағы**

Мақсаты: ойын және шығармашылық қызмет арқылы балаларға эмоцияларын білдіруге, ішкі бейнелерін ашуға, өзіне және өзгелерге деген сенімділік пен сенімді нығайтуға көмектесу.

- Жасы: 6–13 жас.
- Ұзақтығы: 60–90 минут.
- Өткізу түрі: топтық жұмыс.

С приветственным словом к участникам фестиваля обратился председатель Общественного объединения «Life Time» **Рүстем Шерғали**.

Продолжился фестиваль яркой и насыщенной концертной программой.

Творчество – отражение души **Занятие с аквагримом**

Цель: через игровую и творческую деятельность с аквагримом помочь детям выразить эмоции, раскрыть внутренние образы, укрепить уверенность и доверие к себе и другим.

- Возраст детей: 6–13 лет.
- Продолжительность: 60–90 мин.
- Форма проведения: групповое занятие.

Акварим – бұл жай ғана сурет емес, бұл – ішкі дүниемізді көрсетудің тәсілі. Сурет салу балаларға сөзбен жеткізу қиын болатын сезімдерін – таңғалу, қуаныш, мұң, шабыт секілді эмоцияларын білдіруге көмектеседі.

- *Өзін-өзі бағалаумен жұмыс.* Бала кейіпкерге, жануарға немесе қиял-ғажайып жаратылысқа «айналғанда», ол уақытша жаңа рөлдерді қабылдайды, өзін мықты, әдемі, мейірімді, батыл ретінде көруді үйренеді.
- *Эмпатияны дамыту.* Балалар бір-біріне акварим жасағанда, олар сыйластыққа, ұқыпты қарым-қатынасқа, жеке шекараларға, өзгелердің қалауына және эмоцияларына назар аударуға үйренеді.
- *Терапиялық әсер.* Өзге бейнеге ену мүмкіндігі – ұялшақ немесе мазасыз балалар үшін аса пайдалы. Сурет арқылы олар әдетте ішіне сақтайтын сезімдерін қауіпсіз түрде білдіреді.
- Балаларға түстер мен олардың символикасы жайлы айтып береміз.

Түстер және олардың көңіл күйге беретін әсері

Түстер	Мағынасы	Цвет	Значение
Қызыл	Энергия, күш, ашу, батылдық	Красный	Энергия, сила, злость, смелость
Көк	Тыныштық, мұң, армандар	Синий	Спокойствие, грусть, мечты
Сары	Қуаныш, жарық, жылылық	Желтый	Радость, свет, теплота
Жасыл	Сенімділік, өсу, денсаулық	Зеленый	Уверенность, рост, здоровье
Қара	Қорқыныш, құпия, қорғаныс	Черный	Страх, тайна, защита
Қызыл	Энергия, күш, ашу, батылдық	Белый	Чистота, надежда

Акварим – это не просто рисунок, это способ показать, что у нас внутри. Рисунки помогают детям выразить чувства, которые трудно озвучить словами: удивление, радость, грусть, воодушевление.

- *Работа с самооценкой.* Когда ребенок «превращается» в героя, животное или фантастическое существо, он временно примеряет на себя новые роли, учится видеть себя сильным, красивым, добрым, храбрым.
- *Развитие эмпатии.* Когда дети наносят акварим друг другу, они учатся уважению, бережному отношению, вниманию к личным границам, желаниям и эмоциям других людей.
- *Терапевтический эффект:* возможность побыть не собой, что особенно полезно застенчивым или тревожным детям – через рисунок они безопасно выражают то, что обычно прячут в себе.
- Рассказываем детям про цвета и их символику.

Жаттығу

«Менің көңіл күйімнің көрінісі»

Мақсаты: баланың өзінің қазіргі эмоциялық күйін түсінуі және оны түспен пішін арқылы бейнелеуі.

Талқылауға арналған сұрақтар

- Бүгін сенің көңіл күйің қандай?
- Оны қалай бейнеледің?
- Айнаға қарағанда не сезіндің?

Жаттығу

«Менің досым – батыр»

Мақсаты: эмпатияны дамыту, балалар арасындағы байланысты нығайту, өзін-өзі бағалаумен жұмыс істеу.

Жұппен жұмыс. Бір бала екіншісінің бетіне «батыр» бейнесін салады: мысалы, жолбарыс, супермен, періште, сиқыршы, жұлдызша және т.б. Содан кейін олар рөлдерімен ауысады.

Талқылау

- Саған бұл жаттығуда не ұнады?
- Жаңа бейнеде өзінді қалай сезіндің?
- Суретің арқылы нені жеткізгің келді?

Постерлер мен чек-листер тарату

Арт-терапиялық шеберлік сабағы:

«Менің сезімдерім – түстерде»

Балалардың жасы: 8–13 жас.

Формат: арт-аймақтар арасында қозғалыспен өтетін шеберлік сабақ.

Міндеттері:

- эмоциялық интеллектті дамыту;
- ішкі эмоция мен агрессияны төмендету;
- сенім мен өзара әрекетке ашқтықты қалыптастыру;
- жеке шекараны сезіну;

Упражнение

«Маска моего настроения»

Цель: осознание текущего эмоционального состояния и его выражение через цвет и форму.

Вопросы для обсуждения

- Какое у тебя сегодня настроение?
- Как ты его изобразил?
- Что ты чувствуешь, когда смотришь на себя в зеркало?

Упражнение

«Мой друг – герой»

Цель: развитие эмпатии, укрепление связи между детьми, работа с самооценкой.

Работа в парах. Один ребенок рисует на лице другого «геройский» образ: тигра, супермена, фею, волшебника, звездочку и т. п. Затем меняются ролями.

Обсуждение

- Что тебе понравилось в упражнении?
- Как ты себя чувствуешь в новом образе?
- Что ты хотел показать своим рисунком?

Раздача постеров, чек-листов

Арт-терапевтический мастер-класс

«Мои чувства в цвете»

Возраст детей: 8–13 лет.

Формат: мастер-класс с передвижением между арт-зонами.

Задачи:

- развитие эмоционального интеллекта;

- өзін-өзі қабылдау.

Қатысушыларды әрқайсысы 10 адамнан тұратын топтарға бөлеміз. Әр топ төрт арт-аймақ (станция) арасында айналмалы түрде қозғалады. Әр станцияда бір психолог немесе оның көмекшісі орналасып, белгілі бір жатығуды жүргізеді.

Арт-аймақ 1

«Эмоциялар жанартауы»

Мақсаты: жиналған кернеу, қорқыныш, ашу немесе ренішті сурет арқылы сыртқа шығару.

Қажетті материалдар: қалың қағаз, балауыз борлар, гуашь, қылқаламдар.

Нұсқаулық: Өздеріңіз әдетте көрсетпейтін эмоциялармен «жанар-тау» салыңыз. Бояулар ішінен «жарылып шықсын» – батыл, кең қимылмен салыңыз. Соңында эмоцияларыңызды жазып қояға болады: қорқыныш, реніш, ашу, тітіркену және т.б.

Психолог: Кейде сезімдер жанартаудағы лава секілді жиналып қалады. Олар ішімізде жарылмағанша, парақ бетінде сыртқа шыққаны жақсы.

Арт-аймақ 2

«Мен және менің қалқаным»

Мақсаты: жеке шекарамен жұмыс, өзін-өзі бағалау және қорғану механизмдерін түсіну.

Қажетті материалдар: қалқан үлгілері, түрлі түсті қағаз, фломастерлер, жапсырмалар, гуашь.

Нұсқаулық. Қалқанның бір бетіне өзіңізде қорғағыңыз келетін нәрселерді салыңыз: армандарыңыз, қызығушылықтарыңыз, мінезіңіз, сезімдеріңіз. Екінші бетіне – сіз өзіңізді немен қорғайсыз: күш, мейірімділік, әзіл, достар, сабыр және т.б. Қалқанды өз даралығыңыздың символындай етіп безендіріңіз.

- снятие внутреннего напряжения и агрессии;
- формирование доверия и готовности к взаимодействию;
- осознание личных границ;
- принятие себя.

Делим участников на группы по 10 человек. Каждая группа будет двигаться по кругу между четырьмя арт-зонами (станциями). На каждой станции находится психолог или его помощник, который проводит одно из упражнений.

Арт-зона 1

«Вулкан эмоций»

Цель: выразить накопленное напряжение, страх, гнев или обиду через рисунок.

Материалы: плотная бумага, восковые мелки, гуашь, кисти.

Инструкция. Нарисуйте «вулкан» с эмоциями, которые вы обычно не показываете. Пусть краски «взорвутся» изнутри: не бойтесь рисовать смело, большими мазками. В конце можно подписать свои эмоции: страх, обида, гнев, раздражение и т. д.

Психолог: Иногда чувства накапливаются, как лава в вулкане. Лучше, если они «выйдут» на бумагу, а не взорвутся внутри нас.

Арт-зона 2

«Я и мой щит»

Цель: работа с личными границами, самооценкой, защитой.

Материалы: шаблоны щита, цветная бумага, фломастеры, наклейки, гуашь.

Инструкция. На одной стороне щита изобразите, что вы хотите защищать в себе: свои интересы, мечты, характер, чувства. На другой – чем вы себя защищаете. Это могут быть сила, доброта, юмор, друзья, спокойствие и

Психолог: Әр адам үшін өзін, әсіресе ішкі «Менін» қорғай білу маңызды. Бұл қалқан – өз болмысыңды қорғауға құқығың бар екенін еске салу.

Талқылауға арналған сұрақтар

- ◆ Қиындықтармен күресуге саған не көмектеседі?
- ◆ Қандай түстер саған күш береді?

Арт-аймақ 3 «Көңіл күй картинасы» (топтық жұмыс)

Мақсаты: өзара әрекеттесу дағдыларын дамыту, топ ішіндегі бірігуді нығайту.

Қажетті материалдар: үлкен қағаз парағы (топқа), гуашь, губкалар, қылқаламдар, қарындаштар.

Нұсқаулық. Топпен бірге өздеріңнің қазіргі көңіл күйлеріңді көрсететін үлкен сурет салыңдар. Әр қатысушы өзінің түсін, сызығын, бейнесін қосады.

Міндет – әрбір бөлшегі маңызды болатын ортақ картина жасау. Ең бастысы – өз сезімдеріңді білдіру және бір-біріңді тыңдау.

Талқылауға арналған сұрақтар

- Сен өзіңнен не қосуды қалайсың?
- Қазір сені қай түс сипаттайды?
- Бірге жұмыс істегенде қандай сезімде болдың?

Постерлер мен чек-листер тарату

Фестиваль жарқын концерттік бағдарламамен және дәстүрлі балмұздақ таратумен аяқталды – бұл балалық шақтың, достық пен жағымды атмосфераның символы ретінде ұсынылды.

Іс-шара достық, шығармашылық пен өзін-өзі білдіру мерекесіне айналды. Әр бала өз дауысын естігендей, өз бейнесін көргендей, қабылданғанын және сүйікті екенін сезінді.

т. д. Украсьте щит как символ своей индивидуальности.

Психолог: Каждому человеку важно уметь защищать себя, особенно свое внутреннее «Я». Этот щит – напоминание о том, что вы имеете право быть собой.

Вопросы для обсуждения

- ◆ Что помогает вам справляться с трудностями?
- ◆ Какие цвета дают вам силу?

Арт-зона 3 «Картина настроения» (командная работа)

Цель: развитие навыков взаимодействия, укрепление групповой сплоченности.

Материалы: большой лист бумаги (на группу), гуашь, губки, кисти, карандаши.

Инструкция. Нарисуйте большую картину настроения вашей группы. Каждый участник вносит свой цвет, линии, образы, которые отражают его состояние в данный момент.

Задача – создать общую картину, в которой важна каждая деталь. Главное – выразить свои чувства и услышать друг друга.

Вопросы для обсуждения

- Что вы хотите добавить от себя?
- Какой цвет в данный момент про вас?
- Что вы чувствуете, когда работаете вместе?

Раздача постеров, чек-листов

Фестиваль завершился яркой концертной программой и традиционной раздачей мороженого как символа детства, дружбы и позитивной атмосферы.

Мероприятие стало праздничной площадкой дружбы, творчества и самовыражения, где каждый ребенок чувствовал себя услышанным, увиденным, принятым и любимым.

«АЯЛА» ОРТАЛЫҒЫНДАҒЫ БАЛАЛАР ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ ФЕСТИВАЛІ

ФЕСТИВАЛЬ ДЕТСКОГО ТВОРЧЕСТВА В ЦЕНТРЕ «АЯЛА»

2024 жылғы 9 маусымда «Аяла» арнайы әлеуметтік қызмет көрсету орталығында ерекше білім беру қажеттіліктері (ЕБҚ) бар 60-тан астам баланың қатысуымен жарқын және эмоцияға толы **Балалар шығармашылығы фестивалі өтті.**

Мақсаты: балалардың шығармашылық өзін-өзі білдіруін дамыту, эмоциялық тұрақтылық пен позитивті көңіл-күй қалыптастыру.

Фестиваль аясында қатысушылар үшін келесі іс-шаралар ұйымдастырылды.

- **Арт-терапия:** балалар өз эмоцияларын түстер, бояулар мен сурет арқылы бейнелеп, жарық, жылулық пен қуаныштың жеке символдарын жасады.
- **Шарлармен би белсенділіктері:** музыкалық ырғақтар, қимылқозғалыс, күлкі мен шаттық залды көңілді, жағымды және тамаша көңіл күй атмосферасына толтырды.
- **Аквагрим:** әр бала өз сүйікті кейіпкеріне немесе ертегі бейнесіне еніп, қиялын, эмоциясын және ішкі жан дүниесін ашуға мүмкіндік алды.

«Әр бала – өзінше бірегей және талантты. Бүгінгі фестиваль – жай ғана мереке емес, бұл – балалар өздерін естілген, сенімді және қажет екенін сезінетін кеңістік», – деп атап өтті орталық қызметкерлері.

Фестиваль қолдау, мейірімділік пен шынайы қуаныш атмосферасында өтті. Мұндай шаралар ерекше қажеттіліктері бар балалар үшін аса маңызды:

9 июня в **Центре оказания специальных социальных услуг «Аяла»** прошел яркий и эмоционально насыщенный **Фестиваль детского творчества**, в котором приняли участие более 60 детей с особыми образовательными потребностями (ОВЗ).

Цель: развитие у детей творческого самовыражения, формирование эмоциональной устойчивости и позитивного настроения.

В рамках фестиваля для участников были организованы следующие занятия.

- **Арт-терапия:** дети изображали свои эмоции через цвета, краски и рисунок, создавая персональные символы света, тепла и радости.
- **Танцевальные активности с шариками:** музыкальные ритмы, движение, улыбки и смех наполнили зал атмосферой веселья, позитива и прекрасного настроения.
- **Аквагрим:** каждый ребенок смог перевоплотиться в любимого героя или волшебный образ, раскрывая свое воображение, эмоции и внутреннее состояние.

«Каждый ребенок уникален и талантлив по-своему. Сегодняшний фестиваль – это не просто праздник, а пространство, в котором дети чувствуют себя услышанными, уверенными и нужными», – отметили сотрудники центра.

олар ішкі әлеуетін ашуға, өз-өзіне деген сенімді нығайтуға және жалғыз емес екенін сезінуге көмектеседі.

Іс-шара форматы шығармашылықтың – баланың жасына немесе жеке ерекшеліктеріне қарамастан, оны қолдау, дамыту және ортаға бейімдеудегі қуатты құрал екенін көрсетті.

Фестиваль прошёл в атмосфере поддержки, доброжелательности и искренней радости. Такие события особенно важны для детей с особыми потребностями: они помогают им раскрыть внутренний потенциал, укрепить чувство уверенности и почувствовать, что они не одни.

Формат мероприятия продемонстрировал, что творчество – мощный инструмент включения, поддержки и развития детей, независимо от их возрастных и индивидуальных особенностей.

ДИАГНОЗ – ҮКІМ ЕМЕС: МЕМЛЕКЕТ ҚАМҚОРЛЫҚ КӨРСЕТЕДІ

ДИАГНОЗ НЕ ПРИГОВОР – ГОСУДАРСТВО НА СТРАЖЕ

МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ БАЛАЛАРҒА ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚОЛДАУ КӨРСЕТУ СТАНДАРТЫ БЕКІТІЛДІ

Білім министрі 2025 жылғы 21 мамырдағы бұйрығымен **мүмкіндігі шектеулі балаларға арнайы психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету стандартын бекітті.**

Арнайы психологиялық-педагогикалық қолдау есту, көру, қимыл-қозғалыс аппараты, сөйлеу бұзылыстары, оқу барысында ерекше қиындықтары бар балаларға, психикалық даму, интеллекті, қарым-қатынас және әлеуметтік өзара әрекеттесу (оның ішінде аутизм және аутистикалық спектрдің бұзылыстары), мінез-құлық бұзылыстары бар балаларға, сондай-ақ күрделі бұзылыстары бар балаларға ата-аналар немесе басқа заңды өкілдерінің келісімімен көрсетіледі.

Арнайы психологиялық-педагогикалық қолдау келесі принциптерге негізделеді:

- ерте педагогикалық көмек баланың дамуындағы бұзылыстарды уақытында анықтау;
- коррекциялық компенсаторлық бағыттылық – сақталған анализаторлар, функциялар мен ағза жүйелерін ескере отырып, бұзылыстарды алдын алу және түзету;
- коррекциялық дамыту бағыттылығы – даму бұзылыстарын жеңуге жағдай жасау;
- ойлау, тіл және коммуникацияны дамыту – сөйлеу, ойлау, қарым-қатынас саласындағы проблемаларды шешу, оқу мен әлеуметтену процесінде табысқа жетуге мүмкіндік беру;

УТВЕРЖДЕН СТАНДАРТ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ ДЕТЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ

Министр просвещения приказом от 21 мая 2025 г. утвердил **Стандарт специальной психолого-педагогической поддержки детей с ограниченными возможностями (ОВ).**

Специальная психолого-педагогическая поддержка оказывается детям с нарушениями слуха, зрения, опорно-двигательного аппарата, речи, со специфическими трудностями в обучении, с задержкой психического развития, интеллекта, с нарушениями или трудностями общения и социального взаимодействия (в том числе с аутизмом и расстройствами аутистического спектра), поведения, со сложными нарушениями с согласия родителей или иных законных представителей.

Специальная психолого-педагогическая поддержка основывается на следующих принципах:

- ранняя педагогическая помощь – своевременное выявление нарушений в развитии ребенка;
- коррекционно-компенсирующая направленность – предупреждение и коррекция нарушений с учетом сохранных анализаторов, функций и систем организма;
- коррекционно - развивающая направленность – создание условий для преодоления нарушений в развитии;
- развитие мышления, языка и коммуникации – преодоление проблем в развитии речи, мышления, общения для обеспечения успешности в

- ұзақ мерзімділік – білім беру ұйымдары арасында тәртіп пен үздік-сіздікті қамтамасыз ету;
- ғылыми негізділік – ғылыми дәлелденген тәсілдер мен әдістерге сүйену;
- дифференциалды және жеке тәсіл – коррекциялық жұмыстың әдістері, түрлері мен құралдарын таңдау кезінде әрбір баланың жеке ерекшеліктерін, қажеттіліктерін және мүмкіндіктерін ескеру;
- жеке тұлғаға бағытталған тәсіл – баланың жеке дамуында және оның потенциалын ашуда қолдау көрсету;
- қызметке негізделген тәсіл – баланы оқу, даму және әлеуметтік бейімделу процесіне практикалық қызмет арқылы белсенді қатыстыру.

обучении и социализации;

- *преемственность* – последовательность и непрерывность между организациями образования;
- *научность* – опора на научно обоснованные подходы и методы;
- *дифференцированный и индивидуальный подход* – учет индивидуальных особенностей, потребностей и возможностей каждого ребенка при выборе методов, форм и средств коррекционной работы;
- *лично-ориентированный подход* – поддержка индивидуального развития ребенка и раскрытие его потенциала;
- *деятельностный подход* – активное включение ребенка в процесс обучения, развития и социальной адаптации через практическую деятельность.

Субъектами, предоставляющими специальную психолого-педагогическую поддержку детям с ограниченными возможностями, являются:

- дошкольные организации;
- организации среднего образования (начального, основного среднего, общего среднего);
- специализированные организации образования;
- специальные организации образования;
- организации образования для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей;
- организации дополнительного образования.

Мүмкіндігі шектеулі балаларға арнайы психологиялық-педагогикалық қолдау көрсететін субъектілер:

- бастауыш ұйымдар;
- орта білім беру ұйымдары (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта);
- арнайы білім беру ұйымдары;
- мамандандырылған білім беру ұйымдары;
- жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларға арналған білім беру ұйымдары;
- қосымша білім беру ұйымдары.

Мүмкіндігі шектеулі балаларға қолдау көрсетеді:

- арнайы педагогтар (дефектолог-ұстаз, дефектолог, логопед-ұстаз, логопед, олигофренопедагог, сурдопедагог, тифлопедагог);
- педагог-психолог;
- музыка, дене шынықтыру пәндерінің мұғалімдері.

Мүмкіндігі шектеулі балаларға арнайы психологиялық-педагогикалық қолдау келесі қызметтер кешенін қамтиды:

- командалық бағалау;
- жеке-дамыту бағдарламасын әзірлеу;
- коррекциялық-дамыту сабақтарын өткізу;
- ата-аналар немесе басқа заңды өкілдер мен педагогтарды кеңес беру.

Мүмкіндігі шектеулі балаларға арнайы психологиялық-педагогикалық қолдау көрсететін субъектілер келесі іс-шараларды өткізеді:

- ата-аналар немесе басқа заңды өкілдерге бағалау мақсаттары, міндеттері, әдістері және қолдау көрсету болжамды нысандары туралы ақпарат береді;
- ата-аналар немесе басқа заңды өкілдердің бағалауды жүргізуге жазбаша келісімін алады;
- алынған деректердің құпиялылығын

Поддержку детям с ОВ оказывают:

- специальные педагоги (учитель-дефектолог, дефектолог, учитель-логопед, логопед, олигофренопедагог, сурдопедагог, тифлопедагог);
- педагог-психолог;
- учителя музыки, физической культуры.

Специальная психолого-педагогическая поддержка детей с ОВ включает следующий комплекс услуг:

- командная оценка;
- разработка индивидуально-развивающей программы;
- проведение коррекционно-развивающих занятий;
- консультирование родителей или иных законных представителей, педагогов.

Субъекты, предоставляющие специальную психолого-педагогическую поддержку детям с ОВ, проводят следующие мероприятия:

- информируют родителей или иных законных представителей о целях, задачах, методах оценки и предполагаемых формах поддержки;
- получают письменное согласие родителей или иных законных представителей на проведение оценки;
- гарантируют конфиденциальность полученных данных и их использование исключительно в интересах ребенка;
- создают условия для обучения и воспитания, адаптации образовательной и развивающей среды в соответствии с потребностями ребенка;
- осуществляют стартовый, промежуточный и итоговый мониторинг динамики сформированности навыков детей;
- обеспечивают взаимодействие

Мүмкіндігі шектеулі балаларға арнайы психологиялық-педагогикалық қолдау психологиялық, медициналық-педагогикалық, консультацияның қорытындысына негізделіп көрсетіледі.

Оказание специальной психолого-педагогической поддержки детям с ОВ осуществляется на основании заключения психолого-медико-педагогической консультации.

қамтамасыз етіп, оларды тек баланың мүддесі үшін пайдалану кепілдігін береді;

- баланың қажеттіліктеріне сәйкес оқу мен тәрбие, білім беру және дамытушы ортаны бейімдеу үшін жағдайлар жасайды;
- балалардың дағдыларының қалыптасу динамикасын бастапқы, аралық және қорытынды мониторингпен бақылайды;
- бағалау нәтижелері мен ұсынылған қолдау шараларын талқылау үшін ата-аналар немесе басқа заңды өкілдермен өзара әрекеттесуді қамтамасыз етеді;
- педагогтарға әдістемелік және кеңес беру қолдауын көрсетеді;
- педагогтардың аралық әрекеттесуін қамтамасыз етеді.

Бала туылғаннан бастап 1 жасқа дейінгі балалардың ата-аналары үшін жеке-дамыту бағдарламасына сәйкес айына 2 рет консультациялық сабақтар ұйымдастырылады.

1 жастан 3 жасқа дейінгі ерте жастағы балалар үшін ата-аналардың қатысуымен жеке және топтық сабақтар өткізіледі.

Министрдің 2025 жылғы 21 мамырдағы бұйрығы бойынша мүмкіндігі шектеулі балаларға арнайы психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету стандартын бекіту туралы бұйрық 2025 жылдың 6 маусымнан бастап күшіне енеді.

с родителями или иными законными представителями для обсуждения результатов оценки и предложенных мер поддержки;

- оказывают методическую и консультативную поддержку педагогам;
- обеспечивают междисциплинарное взаимодействие педагогов.

Предусматривается, что для родителей детей от рождения до 1 года организуются консультативные занятия 2 раза в месяц в соответствии с индивидуально-развивающей программой.

Для детей раннего возраста от 1 года до 3 лет проводятся индивидуальные и групповые занятия с участием родителей.

Приказ министра просвещения от 21 мая 2025 г. об Утверждении Стандарта специальной психолого-педагогической поддержки детей с ограниченными возможностями вводится в действие с 6 июня 2025 г.

ЖЕКЕ БАС БОСТАНДЫҒЫ: ҚАУІП-ҚАТЕРЛЕРДЕН ҚОРҒАУ

БАЛАҒА ҚАТЫСТЫ ҚОРЛАУДЫҢ (БУЛЛИНГТІҢ) АЛДЫН АЛУ
ҚАҒИДАЛАРЫН БЕКІТУ ТУРАЛЫ

СВОБОДА ЛИЧНОСТИ: ЗАЩИТА ОТ ПОСЯГАТЕЛЬСТВ

ОБ УТВЕРЖДЕНИИ ПРАВИЛ ПРОФИЛАКТИКИ ТРАВЛИ
(БУЛЛИНГА) РЕБЕНКА

«Білім туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының 15) тармақшасына сәйкес **БҰЙЫРАМЫН:**

Ескерту. Кіріспе жаңа редакцияда – ҚР Оқу-ағарту министрінің 31.03.2025 №54 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

1. Осы бұйрыққа қосымшаға сәйкес Баланы жәбірлеудің (буллингтің) профилактикасы қағидалары бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі Балалардың құқықтарын қорғау комитеті Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен:

1) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелуін;

2) осы бұйрық ресми жарияланғаннан кейін оны Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің интернет-ресурсында орналастыруды;

3) осы бұйрық мемлекеттік тіркелгеннен кейін он жұмыс күні ішінде осы тармақтың 1), 2) тармақшаларында көзделген іс-шаралардың орындалуы туралы мәліметтерді Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің Заң департаментіне ұсынуды қамтамасыз етсін.

В соответствии с подпунктом 15) статьи 5 Закона Республики Казахстан «Об образовании» **ПРИКАЗЫВАЮ:**

Сноска. Преамбула в редакции Приказа Министра просвещения РК от 31.03.2025 №54 (вводится в действие по истечении 10 календарных дней после дня его первого официального опубликования).

1. Утвердить Правила профилактики травли (буллинга) ребенка согласно Приложению к настоящему Приказу.

2. Комитету по охране прав детей Министерства просвещения Республики Казахстан в установленном законодательством Республики Казахстан порядке обеспечить:

1) государственную регистрацию настоящего Приказа в Министерстве юстиции Республики Казахстан;

2) размещение настоящего Приказа на интернет-ресурсе Министерства просвещения Республики Казахстан после его официального опубликования;

3) в течение 10 рабочих дней после государственной регистрации настоящего Приказа представление в Юридический департамент Министерства просвещения Республики Казахстан сведений об исполнении мероприятий, предусмотренных

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау жетекшілік ететін Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту вице-министріне жүктелсін.

4. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтіз-белік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының
Оқу-ағарту министрі
А. Аймағамбетов

КЕЛІСІЛДІ
Қазақстан Республикасының
Ақпарат және қоғамдық даму
министрлігі

КЕЛІСІЛДІ
Қазақстан Республикасының
Денсаулық сақтау министрлігі

КЕЛІСІЛДІ
Қазақстан Республикасының
Еңбек және халықты
әлеуметтік қорғау министрлігі

КЕЛІСІЛДІ
Қазақстан Республикасының
Ішкі істер министрлігі
Қазақстан Республикасының
Оқу-ағарту министрі 2022 жылғы
21 желтоқсандағы
№506 Бұйрықпен бекітілген

подпунктами 1), 2) настоящего пункта.

3. Контроль за исполнением настоящего Приказа возложить на курирующего вице-министра просвещения Республики Казахстан.

4. Настоящий Приказ вводится в действие по истечении 10 календарных дней после дня его первого официального опубликования.

Министр просвещения
Республики Казахстан
А.Аймағамбетов

СОГЛАСОВАН
Министерство информации
и общественного развития
Республики Казахстан

СОГЛАСОВАН
Министерство здравоохранения
Республики Казахстан

СОГЛАСОВАН
Министерство труда
и социальной защиты населения
Республики Казахстан

СОГЛАСОВАН
Министерство внутренних дел
Республики Казахстан
Утверждены
Приказом Министра просвещения
Республики Казахстан от 21 декабря
2022 г. №506

БАЛАНЫ ЖӘБІРЛЕУДІҢ (БУЛЛИНГТІҢ) ПРОФИЛАКТИКАСЫ ҚАҒИДАЛАРЫ

1-тарау. Жалпы ережелер

1 Осы Баланы жәбірлеудің (буллингтің) профилактикасы қағидалары (бұдан әрі – қағидалар) «Білім туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының 15) тармақшасына сәйкес әзірленді және баланы жәбірлеудің (буллингтің) профилактикасы жөніндегі қызметтің тәртібін айқындайды.

Ескерту. 1-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Оқу-ағарту министрінің 31.03.2025 №54 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

2 Осы қағидаларда мынадай негізгі ұғымдар пайдаланылды:

1) **баланы жәбірлеу (буллинг)** – қорлау сипатындағы жүйелі (екі және одан көп) әрекеттер, қудалау және (немесе) қорқыту, оның ішінде қандай да бір әрекетті жасауға немесе жасаудан бас тартуға мәжбүрлеуге бағытталған әрекеттер, сол сияқты жария түрде немесе масс-медиа және (немесе) телекоммуникация желілері және (немесе) онлайн-платформалар пайдаланыла отырып жасалған дәл сол әрекеттер (кибербуллинг);

2) **әлеуметтік оңалту** – кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың, қадағалаусыз және панасыз қалудың профилактикасы жүйесінің органдары мен мекемелері жүзеге асыратын арнаулы әлеуметтік көрсетілетін қызметтерге мұқтаж

ПРАВИЛА ПРОФИЛАКТИКИ ТРАВЛИ (БУЛЛИНГА) РЕБЕНКА

Глава 1. Общие положения

1 Настоящие Правила профилактики травли (буллинга) ребенка (далее – Правила) разработаны в соответствии с подпунктом 15) статьи 5 Закона Республики Казахстан «Об образовании» и определяют порядок деятельности по профилактике травли (буллинга) ребенка.

Сноска. Пункт 1 в редакции Приказа Министра просвещения РК от 31.03.2025 №54 (вводится в действие по истечении 10 календарных дней после дня его первого официального опубликования).

2 В настоящих Правилах используются следующие основные понятия:

1) **травля (буллинг) ребенка** – систематические (два и более раза) действия унижительного характера, преследование и (или) запугивание, в том числе направленные на принуждение к совершению или отказу от совершения какого-либо действия, а равно те же действия, совершенные публично или с использованием масс-медиа и (или) сетей телекоммуникаций, и (или) онлайн-платформ (кибербуллинг);

2) **социальная реабилитация** – комплекс мер, осуществляемый органами и учреждениями системы профилактики правонарушений, безнадзорности и беспризорности среди несовершеннолетних, направленных на правовое, социальное, физическое, психическое, педагогическое,

кәмелетке толмағанды құқықтық, әлеуметтік, дене бітімі, психикалық, педагогикалық, моральдық және (немесе) материалдық жағынан қалпына келтіруге бағытталған шаралар кешені;

3) **әлеуметтік бейімделу** – арнаулы әлеуметтік көрсетілетін қызметтерге мұқтаж баланың қоғамдағы құндылықтарды, мінез-құлық қағидалары мен нормаларын игеру және қабылдау арқылы әлеуметтік ортаның жағдайларына белсенді түрде бейімделу процесі, сондай-ақ басынан кешірген психологиялық және (немесе) моральдық зардаптарды еңсеру процесі;

ЗҚАИ-ның ескертпесі!

4) тармақша жаңа редакцияда көзделген – ҚР Оқу-ағарту министрінің 31.03.2025 №54 (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

4) Баланың заңды өкілдері – Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес балаға қамқорлық жасауды, білім, тәрбие беруді, оның құқықтары мен мүдделерін қорғауды жүзеге асыратын ата-аналар (ата-ана), бала асырап алушылар, қорғаншы немесе қамқоршы, баланы қабылдайтын ата-ана (баланы қабылдайтын ата-аналар), патронат тәрбиеші және оларды алмастырушы басқа да адамдар.

2-тарау. Баланы жәбірлеудің (буллингтің) профилактикасын жүргізу тәртібі

3 Білім беру ұйымының әкімшілігі баланы жәбірлеудің (буллингтің) профилактикасы және алдын алу жөніндегі қызметті қамтамасыз етеді және білім беру процесіне қатысушылардың құқықтары мен мүдделерін құрметтеуді, баланы жәбір-

моральное и (или) материальное восстановление несовершеннолетнего, нуждающегося в специальных социальных услугах;

3) **социальная адаптация** – процесс активного приспособления ребенка, нуждающегося в специальных социальных услугах, к условиям социальной среды путем усвоения и восприятия ценностей, правил и норм поведения, принятых в обществе, а также процесс преодоления последствий психологической и (или) моральной травмы.

Примечание ИЗПИ! Подпункт

4) пункта 2 предусматривается в редакции Приказа Министра просвещения РК от 31.03.2025 №54 (вводится в действие с 01.07.2025).

4) Законные представители ребенка – родители, усыновители (удочерители), опекун, попечитель, патронатный воспитатель, приемные родители, другие заменяющие их лица, осуществляющие в соответствии с законодательством Республики Казахстан заботу, образование, воспитание, защиту прав и интересов ребенка.

Глава 2. Порядок проведения профилактики травли (буллинга) ребенка

3 Администрация организации образования обеспечивает деятельность по профилактике и предупреждению травли (буллинга) ребенка и создает условия в образовательной среде, направленные на формирование уважения прав и интересов участников образовательного процесса, культуры нулевой терпимости к травле (буллингу) ребенка.

2-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Оқу-ағарту министрінің 29.06.2023 №186 (алғашқы ресми жарияланғаннан кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі); 25.07.2024 №192 (25.08.2024 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрықтарымен.

Пункт 2 с изменениями, внесенными приказами Министра просвещения РК от 29.06.2023 №186 (вводится в действие по истечении 10 календарных дней после дня его первого официального опубликования); от 25.07.2024 №1а92 (вводится в действие с 25.08.2024).

леуге (буллингке) нөлдік төзімділік мәдениетін қалыптастыруға бағытталған білім беру ортасында жағдай жасайды.

4 Білім беру ұйымының басшысы баланы жәбірлеудің (буллингтің) профилактикасы мақсатында жыл сайын оқу жылының басында баланы жәбірлеудің (буллингтің) профилактикасы жөніндегі жоспарды (бұдан әрі – жоспар) бекітеді. Жоспарға мерзімдер, аяқтау нысандары, жауапты тұлғалар және келесі іс-шаралар кіреді:

1) тоқсанына кемінде 1 (бір) рет білім алушылар мен тәрбиеленушілердің, педагогтердің, баланың заңды өкілдерінің жәбірлеудің (буллингтің) профилактикасы және жәбірлеудің (буллингтің) алдын алу мәселелерінде білім алушылар мен тәрбиеленушілердің мүдделеріне қайшы келмейтін ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын (әңгі-мелер, құқықтық жалпыға бірдей оқыту, сынып сағаттары, ата-аналар жиналыстары, сабақтан тыс іс-шаралар және басқалар) жүргізу арқылы хабардар болуын арттыру;

2) оқыту семинарларына (вебинарларға), семинар-тренингтерге, шеберлік сыныптарына, коучингтерге, конференцияларға, форумдарға, панельдік пікірталастарға қатысу арқылы педагогтердің оқу-тәрбие жұмысындағы кәсіби құзыреттілігін арттыру;

3) білім алушылар мен тәрбиеленушілерді, баланың заңды өкілдерін баланы жәбірлеуге (буллингке) жол берілмейтіндігі туралы (жазбаша және (немесе) ауызша түрінде) хабардар ету;

4) білім алушылар мен тәрбиеленушілерге қатысты жәбірлеу (буллинг) белгілеріне ол анықталған жағдайда дереу ден қою;

5) «Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту, орта, арнаулы, қосымша, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының педагогтері жүргізу үшін міндетті құжаттардың тізбесін және олардың

4 Руководитель организации образования в целях профилактики травли (буллинга) ребенка ежегодно к началу учебного года утверждает План по профилактике травли (буллинга) ребенка (далее – План). План включает сроки, формы завершения, ответственных лиц и следующие мероприятия по:

1) повышению осведомленности обучающихся и воспитанников, педагогов, законных представителей ребенка в вопросах профилактики травли (буллинга) и предупреждению травли (буллинга) путем проведения информационно-разъяснительной работы (беседа, правовой всеобуч, классные часы, родительские собрания, внеурочные мероприятия и др.), не противоречащих интересам обучающихся и воспитанников не реже 1 (одного) раза в четверть;

2) повышению профессиональной компетентности педагогов в учебно-воспитательной работе через их участие в обучающих семинарах (вебинарах), семинарах-тренингах, мастер-классах, коучингах, конференциях, форумах, панельных дискуссий;

3) информированию (письменной и (или) устной форме) обучающихся и воспитанников, законных представителей ребенка о недопустимости травли (буллинга) ребенка;

4) незамедлительному реагированию на признаки травли (буллинга) в отношении обучающихся и воспитанников в случае ее выявления;

5) оказанию обучающимся и воспитанникам социальной, психолого-педагогической помощи педагогами-психологами, социальными педагогами с регистрацией в журнале учета консультаций педагога-психолога в соответствии с формой в Приложении 4 к Приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 6 апреля 2020 г. №130 «Об утверждении Перечня документов, обязательных для ведения педаго-

нысандарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 6 сәуірдегі №130 бұйрығына 4-қосымшадағы нысанға сәйкес (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде №20317 болып тіркелген) педагог-психологтің консультациясын есепке алу журналына тіркей отырып, педагог-психологтармен, әлеуметтік педагогтармен білім алушылар мен тәрбиеленушілерге әлеуметтік, психологиялық-педагогикалық көмек көрсету;

6) білім алушылар мен тәрбиеленушілердің құқықтары мен мүдделерін сақтау, оларды оқыту, тәрбиелеу және білім беру ұйымдарында қауіпсіз болу үшін ресурстармен қамтамасыз ету тұрғысынан тәрбие процесі мен білім беру ортасының жағдайларына мониторинг жүргізу;

7) білім алушылар мен тәрбиеленушілер арасында жәбірлеудің (буллингтің) профилактикасы мен болдырмау мәселесін ата-аналар комитетін тарта отырып, білім беру ұйымының алқалы басқару органдарының отырыстарында қарау.

5 Білім беру ұйымы әкімшілігінің келісімі бойынша баланы жәбірлеудің (буллингтің) профилактикасы бойынша жұмысқа ата-аналар қоғамдастығының, мүдделі мемлекеттік органдар мен ұйымдардың, қызметі білім беру процесіне қатысушылардың құқық-тарын қорғауға қайшы келмейтін үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері тартылады.

6 Мыналар бойынша жүргізілген жұмыс туралы ақпаратты жібереді: 1) 4-тармақтың 1), 3), 4), 5) тармақшалар бойынша білім беру ұйымдары директорының тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары беру ұйымының басшысына;

2) 4-тармақтың 2), 6) және 7) тармақшалары бойынша білім беру ұйымының әкімшілігі облыстың, республикалық маңызы бар қаланың, астананың, ауданның білім басқармаларына (облыстық маңызы бар қала) (бұдан әрі – білім беру саласындағы жергілікті атқарушы орган).

гами организаций дошкольного воспитания и обучения, среднего, специального, дополнительного, технического и профессионального, послесреднего образования, и их формы» (зарегистрирован в Реестре государственной регистрации нормативных правовых актов под №20317);

6) проведению мониторинга воспитательного процесса и условий образовательной среды на предмет соблюдения прав и интересов обучающихся и воспитанников, обеспеченности ресурсами для их обучения, воспитания и безопасного нахождения в организациях образования;

7) рассмотрению на заседаниях коллегиальных органов управления организацией образования с привлечением родительского комитета вопроса предупреждения и профилактики травли (буллинга) среди обучающихся и воспитанников.

5 По согласованию с администрацией организации образования к работе по профилактике травли (буллинга) ребенка привлекаются представители родительской общественности, заинтересованных государственных органов и организаций, деятельность которых не противоречит защите прав участников образовательного процесса.

6 Информация о проведенной работе направляется:

1) по подпунктам 1), 3), 4), 5) пункта 4 – заместителем директора по воспитательной работе организации образования первому руководителю;

**3-тарау. Баланы жәбірлеу (буллинг)
туралы ақпаратты қабылдау
және баланы жәбірлеу (буллинг)
белгілерін анықтау және оларға ден
қою тәртібі**

7 Баланы жәбірлеу (буллинг) фактісі туралы ақпарат білім саласындағы жергілікті атқарушы органға не білім беру ұйымына келіп түскен жағдайда жауапты тұлға ақпаратты баланы жәбірлеу (буллинг) туралы ақпаратты есепке алу журналында тіркейді.

8 Баланы жәбірлеу (буллинг) туралы келіп түскен ақпарат 1 (бір) күн ішінде білім саласындағы жергілікті атқарушы органның басшысына жеткізіледі.

9 Баланы жәбірлеу (буллинг) туралы ақпарат білім беру ұйымына келіп түскен жағдайда білім беру ұйымы басшысының тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары:

1) баланы жәбірлеуге (буллингке) қатысушылар туралы ақпарат келіп түскен күннен бастап бастапқы ақпаратты қалыптастырады, оған мыналар кіреді: баланың (отбасы мүшелерінің) тегі, аты, әкесінің аты (бар болса); тұрғылықты жері; оқу орны бойынша баланың жалпы сипаттамасы; сынып жетекшісінің, куратордың, баланы (педагогты) жәбірлеуге (буллингке) қатысушылардың және

2) по подпунктам 2), 6) и 7) пункта 4 – администрацией организации образования управлению образования области, города республиканского значения, столицы, района (города областного значения) (далее – местный исполнительный орган в сфере образования).

**Глава 3. Порядок приема
информации о травле (буллинге)
ребенка и действий по выявлению
признаков травли (буллинга)
ребенка и реагирования на них**

7 При поступлении информации о факте травли (буллинга) ребенка в местный исполнительный орган в сфере образования либо в организацию образования информация регистрируется ответственным лицом в журнале учета информации о травле (буллинге) ребенка.

8 Поступившая информация о травле (буллинге) ребенка в течение 1 (одного) дня доводится до руководителя местного исполнительного органа в сфере образования либо организации образования.

9 При поступлении информации о травле (буллинге) ребенка в организацию образования заместитель руководителя организации образования по воспитательной работе:

(немесе) баланың заңды өкілдерінің жазбаша түсіндірмесі.

2) ақпарат келіп түскеннен кейін 1 (бір) жұмыс күні ішінде сынып жетекшіні, педагог-психологты тарта отырып, жәбірлеуге (буллингке) ұшыраған баламен, жәбірлеудің (буллинктің) бастамашысымен / бастаушысымен және олардың заңды өкілдерімен әңгімелесу жүргізеді;

3) баланы жәбірлеумен (буллингке) байланысты жанжалды бейбіт жолмен реттеу жөнінде шаралар қабылдайды;

4) медициналық көрсеткіштер болған жағдайда медициналық көмек көрсету стандарттарына сәйкес жәбірлеуден (буллингтен) зардап шеккен балаларға медициналық көмек көрсетуге жәрдемдеседі;

5) әңгімелесу өткізілгеннен кейін 1 (бір) жұмыс күні ішінде жүргізілген жұмыстың нәтижелері туралы ақпаратты білім беру ұйымдарының басшысына береді.

10 Білім беру саласындағы жергілікті атқарушы органға ақпарат түскен кезде:

1) 1 (бір) жұмыс күні ішінде келіп түскен ақпаратты Қазақстан Республикасының Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексінің 64-бабының 1-тармағына сәйкес тіркеуді жүргізеді;

2) жиналған деректер негізінде 2 (екі) жұмыс күні ішінде баланы жәбірлеуді (буллинкті) тану немесе танымау туралы шешім қабылдайды;

3) жәбірлеуді (буллинкті) тану туралы шешім қабылдаған жағдайда:

баланың заңды өкілдерімен келісім бойынша жәбірлеуге (буллингке) ұшыраған кәмелетке толмағанды әлеуметтік оңалту және кәмелетке

1) формирует первичную информацию об участниках травли (буллинга) ребенка со дня поступления информации, включающую: фамилию, имя, отчество (при его наличии) ребенка (членов семьи); место проживания; общую характеристику ребенка по месту учебы; письменное пояснение классного руководителя, куратора, участников травли (буллинга) ребенка (педагога) и (или) законных представителей ребенка;

2) в течение 1 (одного) рабочего дня после поступления информации проводит беседу с ребенком, подвергшимся травле (буллингу), с инициатором / зачинщиком травли (буллинга), их законными представителями с привлечением классного руководителя, педагога-психолога;

3) принимает меры по мирному урегулированию конфликта, связанного с травлей (буллингом) ребенка;

4) при наличии медицинских показаний содействует оказанию медицинской помощи детям, пострадавшим от травли (буллинга), в соответствии со стандартами оказания медицинской помощи;

5) в течение 1 (одного) рабочего дня после проведения беседы передает информацию о результатах проведенной работы руководителю организации образования.

10 При поступлении информации в местный исполнительный орган в сфере образования:

1) в течение 1 (одного) рабочего дня проводит регистрацию поступившей информации в соответствии с пунктом 1 статьи 64 Административного процедурно-процессуального кодекса Республики Казахстан от 29 июня 2020 г.;

2) на основе собранных данных в течение 2 (двух) рабочих дней принимает решение о признании или не признании травли (буллинга) ребенка;

3) при принятии решения о признании травли (буллинга):

по согласованию с законными представителями ребенка принимает решение о социальной реабилитации несовершеннолетнего, подвергшегося травле (буллингу), и о социальной адаптации несовершеннолетнего инициатора / зачинщика травли (буллинга);

толмағанды жәбірлеудің (буллингтің) бастамашысын / бастаушысын әлеуметтік бейімдеу туралы шешім қабылдайды;

1 (бір) жұмыс күні ішінде жоғары тұрған білім беру органына хабарлайды;

2 (екі) күннен кешіктірмей қабылданған шешім туралы ақпаратты және бала туралы деректерді оның оқу орны бойынша білім беру ұйымына береді;

4) баланың заңды өкілдерінің, жәбірлеудің (буллингтің) бастамашысының/бастаушысының және жәбірлеуге (буллингке) ұшыраған баланың келісімімен медиаторды тарту арқылы баланы жәбірлеуге (буллингке) байланысты инцидентті реттеу жөнінде шаралар қабылдайды;

5) баланың құқықтары мен заңды мүдделерінің бұзылуы жойылған жағдайда оны жәбірлеудің (буллингтің) тоқтатылуы туралы шешім қабылдайды.

11 Жәбірлеуге (буллингке) ұшыраның заңды өкілдері білім беру саласындағы жергілікті атқарушы органның шешімімен келіспеген жағдайда оған Қазақстан Республикасының 2020 жылғы 29 маусымдағы Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексінің 91-бабының 5-тармағына сәйкес шағым жасайды.

12 Жәбірлеуге (буллингке) ұшыраған кәмелетке толмағанды әлеуметтік оңалту туралы және кәмелетке толмағанды жәбірлеудің (буллингтің) бастамашысының/бастаушысының әлеуметтік бейімдеу туралы шешім алғаннан кейін білім беру ұйымы:

1) «Орта білім беру ұйымдарындағы психологиялық қызмет қызметінің қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің м. а. 2022 жылғы 25 тамыздағы №377 бұйрығына сәйкес (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде №29288 болып тіркелген) баланы жәбірлеуге (буллингке) қатысушыларға психологиялық қол-дау көрсетуді жеке жұмыс жоспарын әзірлеу арқылы жүзеге асырады, оған жәбірлеуге (буллингке) ұшыраған баланы әлеуметтік оңалту және жәбірлеудің (буллингтің) бастамашысын / бастаушысын әлеуметтік бейімдеу жөніндегі шаралар кіреді;

в течение 1 (одного) рабочего дня информирует вышестоящий орган образования;

не позднее 2 (двух) дней передает информацию о принятом решении и данные о ребенке в организацию образования по месту его обучения;

4) принимает меры по урегулированию инцидента, связанного с травлей (буллингом) ребенка, путем привлечения медиатора с согласия законных представителей ребенка, инициатора / зачинщика травли (буллинга) и ребенка, подвергшегося травле (буллингу);

5) принимает решение о прекращении травли (буллинга) ребенка при условии устранения нарушения его прав и законных интересов.

11 Законные представители ребенка, подвергшегося травле (буллингу), а также инициатора / зачинщика травли (буллинга) при не согласии с решением местного исполнительного органа в сфере образования обжалуют его в соответствии с пунктом 5 статьи 91 Административного процедурно-процессуального кодекса Республики Казахстан от 29 июня 2020 г.

12 Организация образования после получения решения о социальной реабилитации несовершеннолетнего, подвергшегося травле (буллингу), и о социальной адаптации несовершеннолетнего, инициатора / зачинщика травли (буллинга):

1) осуществляет психологическую поддержку участников травли (буллинга) ребенка через разработку индивидуального плана работы, который включает меры по социальной реабилитации ребенка, подвергшегося травле (буллингу), и социальной адаптации инициатора / зачинщика травли (буллинга) в соответствии с Приказом и. о. Министра просвещения Республики Казахстан от 25 августа 2022 г. №377 «Об утверждении Правил деятельности психологической службы в организациях среднего образования» (зарегистрирован в Реестре государственной регистрации нормативных правовых актов под №29288);

2) осуществляет постановку на внутришкольный учет ребенка, инициатора / зачинщика травли (буллинга), и мониторинг его исправления;

2) жәбірлеудің (буллингтің) бастамашысын / бастаушысын мектеп-ішілік есепке қоюды жүзеге асырады және оның түзетілуіне мониторинг жүргізеді;

3) баланың мінез-құлқында оң өзгерістер болмаған жағдайда мектеп-ішілік есепке қойылған күннен бастап 6 ай ішінде материалдарды қарау және ұсынымдар шығару үшін Кәмелетке толмағандардың істері және олардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияға (бұдан әрі – КІК) жібереді.

13 КІК баланың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау және қалпына келтіру, кәмелетке толмағандар арасында құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою, кәмелетке толмағандарды зорлық-зомбылық пен қатыгез қарым-қатынастан қорғау жөніндегі шараларды жүзеге асырады, «Кәмелетке толмағандардың істері және олардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияның қызметі туралы үлгілік ережені бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2001 жылғы 11 маусымдағы №789 қаулысына сәйкес (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде №9123 болып тіркелген).

14 Жәбірлеуден (буллингтен) зардап шеккен балалар медициналық көмекке жүгінген кезде денсаулық сақтау ұйымы:

1) Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің міндетін атқарушының 2020 жылғы 30 қазандағы №ҚР ДСМ-175/2020 бұйрығымен бекітілген Денсаулық сақтау саласындағы есепке алу құжаттамасының нысанына сәйкес тіркейді;

2) баланы көзбен шолып тексеруді жүргізеді;

3) медициналық көмек көрсету стандарттарына сәйкес жәбірлеуден (буллингтен) зардап шеккен балаларға медициналық көмек көрсетеді;

15 Баланы жәбірлеу (буллинг) фактісін анықтаған жағдайда білім беру, денсаулық сақтау, әлеуметтік қорғау ұйымдары мыналарға:

1) білім беру саласындағы жергілікті атқарушы органға;

2) баланың оқу орны бойынша білім беру ұйымына;

3) ішкі істер органдарына (бұдан әрі – ІІО) дереу жазбаша түрде хабарлайды.

3) при отсутствии положительных изменений в поведении ребенка в течение 6 месяцев со дня постановки на внутришкольный учет направляет материалы в Комиссию по делам несовершеннолетних и защите их прав (далее – КДН) для рассмотрения и вынесения рекомендаций.

13 КДН осуществляет меры по защите и восстановлению прав и законных интересов ребенка, выявлению и устранению причин и условий, способствующих совершению правонарушений среди несовершеннолетних, защите несовершеннолетних от насилия и жестокого обращения, антиобщественных действий среди несовершеннолетних в соответствии с Постановлением Правительства Республики Казахстан от 11 июня 2001 г. №789 «Об утверждении Типового положения о деятельности Комиссии по делам несовершеннолетних и защите их прав» (зарегистрировано в Реестре государственной регистрации нормативных правовых актов под №9123).

14 При обращении детей, пострадавших от травли (буллинга), за медицинской помощью организация здравоохранения:

1) регистрирует в соответствии с формой учетной документации в области здравоохранения, утвержденной Приказом и. о. Министра здравоохранения Республики Казахстан от 30 октября 2020 г. №ҚР ДСМ-175/2020;

2) проводит визуальный осмотр ребенка;

3) оказывает медицинскую помощь детям, пострадавшим от травли (буллинга), в соответствии со стандартами оказания медицинской помощи.

15 Организации образования, здравоохранения, социальной защиты при факте травли (буллинга) ребенка незамедлительно в письменном виде информируют:

1) местный исполнительный орган в сфере образования;

2) организацию образования по месту обучения ребенка;

3) органы внутренних дел (далее – ОВД).

16 Жәбірлеуден (буллингтен) зардап шеккен баланың заңды өкілі жүгінген жағдайда ІІО:

1) келіп түскен өтінішті қарайды және әкімшілік не қылмыстық құқық бұзушылық белгілері болған кезде тексеру жүргізеді;

2) мыс құрамының болмауына байланысты қылмыстық іс қозғауға немесе оны тоқтатуға негіздер болмаған кезде баланы жәбірлеу (қорқыту) туралы хабарламаны мәні бойынша қарау және шешім қабылдау үшін оқиға болған білім беру ұйымына жоғары тұрған органға жібереді;

3) кәмелетке толмағандарды құқықтық тәрбиелеуде білім беру органдарына, олардың заңды өкілдеріне жәрдем көрсетеді;

4) кәмелетке толмағанның қатысуымен жәбірлеу (буллинг) фактіні қарау жөніндегі іс-қимылдарды және басқа да іс-шараларды жүргізу үшін оның заңды өкілдері болмаған кезде не олардың қатысуы баланың мүдделеріне қайшы келген кезде баланың құқықтарын қорғау жөніндегі функцияларды жүзеге асыратын органның өкілін, педагогтерді немесе психологтарды тартады.

17 Оқу-тәрбие процесі кезеңінде білім беру ұйымдары педагогтерінің тарапынан балаға (балаларға) қатысты жәбірлеу (буллинг) «Педагогикалық әдептің кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 11 мамырдағы №190 бұйрығымен (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде №20619 болып тіркелген) бекітілген Педагогикалық әдеп жөніндегі кеңестің жұмысын ұйымдастырудың үлгілік қағидаларына сәйкес қаралады.

16 При обращении законного представителя ребенка, пострадавшего от травли (буллинга), ОВД:

1) рассматривают поступившее обращение и проводят проверку при наличии признаков административного либо уголовного правонарушения;

2) при отсутствии оснований к возбуждению уголовного дела или при его прекращении за отсутствием состава преступления направляют сообщения о травле (буллинге) ребенка в орган, вышестоящий к организации образования, в которой произошел случай, для рассмотрения по существу и принятия решения;

3) оказывают содействие органам образования в правовом воспитании несовершеннолетних, их законных представителей;

4) привлекают представителя органа, осуществляющего функции по защите прав ребенка, педагогов или психологов для проведения действий по рассмотрению факта травли (буллинга) и других мероприятий с участием несовершеннолетнего, его законных представителей, при отсутствии такового, либо когда их присутствие противоречит интересам ребенка.

17 Травля (буллинг) ребенка со стороны педагога организации образования в отношении ребенка (детей) в период учебно-воспитательного процесса рассматривается советом по педагогической этике в соответствии с Типовыми правилами организации работы совета по педагогической этике, утвержденными Приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 11 мая 2020 г. №190 «О некоторых вопросах педагогической этики» (зарегистрирован в Реестре государственной регистрации нормативных правовых актов под №20619).

Егер бала буллингке ұшыраса, не істеу керек Что делать, если ребенок столкнулся с буллингом

Сабырлы болыңыз және баланы қолдаңыз.
Баланың сізге сене алатынын сезінуі маңызды.

Сохраняйте спокойствие и поддержите ребенка.
Важно, чтобы он чувствовал, что может вам довериться.

Оны кінәламаңыз немесе жағдайды құнсыздандырмаңыз.
Сіз оның жағында екеніңізді түсіндіріңіз.

Не обвиняйте его и не обесценивайте ситуацию.
Дайте понять, что вы на его стороне.

Балаға "есе беруді" үйретпеңіз. Жауап ретіндегі агрессия жағдайды нашарлатуы мүмкін.

Баланы сабырлы болуға, қорлауды (булингті) елемеге немесе мектепте ересектерден қолдау іздеуге үйреткен дұрыс.

Не учите ребенка давать сдачи. Ответная агрессия может усугубить ситуацию.

Лучше научить его сохранять спокойствие, игнорировать обидчика или искать поддержку у взрослых дома и в школе.

Баланы тыңдап, жағдайдың егжей-тегжейін анықтаңыз.
Ол нақты не болып жатқанын, буллингке кім қатысатынын, қайда және қалай болатынын айтып берсін.

Неғұрлым көп білсеңіз, соғұрлым тиімді көмектесе аласыз.

Выслушайте ребенка и выясните подробности конфликта.
Пусть он расскажет, что именно, где и как происходит, кто участвует в буллинге.

Чем больше вы знаете, тем эффективнее сможете помочь.

Мұғалімдермен және мектеп әкімшілігімен байланысыңыз. Буллинг – бұл күрделі мәселе және мектеп әрекет етуі керек.

Бірлескен шешім табу үшін мұғаліммен, мектеп психологымен немесе директорымен жағдайды талқылаңыз.

Свяжитесь с педагогами и администрацией школы. Буллинг – это серьезная проблема, и школа должна принять меры.

Обсудите ситуацию с классным руководителем, школьным психологом, завучем или директором, чтобы найти совместное решение.

Ең бастысы – баланың жанында болу, оны қолдау және жағдайды назардан тыс қалдырмау.

Главное – быть рядом с ребенком, поддерживать его и не оставлять ситуацию без внимания.

МӘДЕНИЕТТЕР АРАСЫНДАҒЫ КӨПІР МОСТ МЕЖДУ КУЛЬТУРАМИ

*Тіл білу – даналыққа апарар есік...
Егер сіз адаммен ол түсінетін тілде
сөйлессеңіз, бұл оның ойын
баурайды. Ал егер оның ана тілінде
сөйлессеңіз – оның жүрегін
жаулап аласыз...*

Шоқан Уәлиханов,
көрнекті қазақ тарихшысы,
этнограф, шығыстанушы

*Знание языков – дверь к мудрости...
Если вы говорите с человеком на
языке, который он понимает,
это вскружит ему голову. Если вы
поговорите с ним на его родном
языке, это покорит его сердце...*

Шокан Уалиханов,
выдающийся казахский историк,
этнограф, востоковед

Қазақ тілін үйренуге арналған тегін AI-тренажер енді Қазақстан тұрғындарының барлығына қолжетімді!

Beeline қазақ тілін үйренуге арналған жасанды интеллект көмегімен тегін оқыту қызметін *Janymda* қосымшасында іске қосты.

Енді қазақ тілін үйрену жеңіл әрі қызықты бола алады – ол үшін тек смартфон мен *Janymda* суперапп жеткілікті.

Бесплатный ИИ-тренажер для изучения казахского языка теперь доступен всем жителям Казахстана!

Beeline запустил бесплатное обучение казахскому языку с помощью искусственного интеллекта в *приложении Janymda*.

Изучение казахского языка может быть легким и увлекательным – теперь для этого достаточно иметь смартфон и суперапп *Janymda*.

Janymda – Beeline ұсынған көпфункциональды суперапп. Бүгінде бұл қосымшада тек байланыс қызметін төлеу ғана емес, сонымен қатар смартфондар мен дәрі-дәрмектер сатып алу, теміржол және әуе билеттерін брондау, 20%-ға дейін Simply-бонустар алу, фильмдер мен сериалдарды көру, музыка тыңдау және тағы да басқа көптеген мүмкіндіктер бар.

Janymda – многофункциональный суперапп от Beeline. Уже сегодня в нем можно не только оплачивать связь, но и покупать смартфоны, лекарства, бронировать железнодорожные и авиабилеты, получать Simply-бонусы до 20%, смотреть фильмы и сериалы, слушать музыку и многое другое.

Жаңа AI-құрал ауызекі тілді меңгеруге көмектесіп, мәтінді аударды және оқу үдерісін ойын түріндегі формат арқылы қызықты етеді.

Білім алуды бастау немесе қажетті аударманы алу үшін Janymda қосымшасына кіріп, «Қазақша жанымда» ЖИ-репетиторын таңдау жеткілікті. Пайдаланушыға репетитор-дың мүмкіндіктерін таңдауға арналған мәзір ашылады:

- сөйлем құрастыр;
- сөздер ойыны;
- қатені тап;
- әңгімені жалғастыр;
- бос орынды толтыр;
- мәтін бойынша сұрақтар.

Сценарий таңдалғаннан кейін виртуалды репетитор не істеу керектігін түсіндіріп, тапсырманы бастауға ұсынады. Барлығы қарапайым әрі интерактивті форматта өтеді және ересектерге де, балаларға да ыңғайлы.

Болашақта Janymda қосымшасының функционалы кеңейе түседі: жаңа тілдер мен қосымша оқу мүмкіндіктері – аудио және визуалды материалдар

Новый ИИ-инструмент поможет освоить разговорную речь, переводит текст и делает обучение увлекательным благодаря игровому формату.

Так, для начала обучения или получения нужного перевода достаточно войти в приложение Janymda и выбрать функцию AI-репетитор «Казахский рядом». Пользователю откроется меню с выбором возможностей репетитора:

- составь предложение;
- игра в слова;
- найди ошибку;
- продолжи рассказ;
- заполни пробел;
- вопросы по тексту.

После выбора сценария виртуальный репетитор объясняет, что нужно делать, и предлагает приступить к заданию. Все происходит в простом и интерактивном формате и подходит как взрослым, так и детям.

В будущем функциональность Janymda продолжит расширяться: появятся новые языки и допол-

Қазақ тілін үйренуге арналған AI-тьютор қазірдің өзінде қолжетімді және мүлдем тегін.

ИИ-тьютор для изучения казахского языка уже доступен и абсолютно бесплатен.

қолжетімді болып, оқу үдерісін одан әрі қызықты етеді.

Сонымен қатар, жақын арада Janymda қосымшасында пайдаланушыларға оқу мен оператор қызметтерімен өзара әрекеттесуде көмектесетін толыққанды AI-ассистент пайда болады.

AI-репетитор отандық KazLLM тілдік моделінің негізінде құрылған және танымал чат-боттар принципі бойынша жұмыс істейді – оқу процесі мәтіндік хат алмасу форматында өтеді.

Қазақ тілін үйренуге арналған интеллектуалды көмекшіні бастапқы тестілеуге Janymda суперапп пайда-

нителные обучающие функции – аудио и визуальные материалы, которые сделают процесс еще интереснее.

Кроме того, в скором времени в приложении Janymda появится полноценный AI-ассистент, который будет помогать пользователям в обучении и взаимодействии с сервисами оператора.

AI-репетитор построен на базе отечественной языковой модели KazLLM и работает по принципу популярных чат-ботов – обучение проходит в формате текстовой переписки.

Максим Цвыков, «Beeline Қазақстан» IT-компаниясының жаңа бизнесті дамыту жөніндегі коммерциялық директоры: «AI-репетитор – бұл Janymda қосымшасының мүмкіндіктерін қалай кеңейтіп жатқанымыздың айқын үлгісі. Біз ересектер мен балалар үшін бірдей қызықты болатын өнім жасадық – ол қазақ тілін ойын түрінде, түсінікті форматта үйренуге көмектеседі. Бұл әсіресе балаларын оқуға тартқысы келетін, әрі бірге үйренгісі келетін отбасылар үшін өте маңызды».

Максим Цвыков, коммерческий директор по развитию нового бизнеса IT-компания «Beeline Казахстан»: «AI-репетитор – это пример того, как мы расширяем границы возможностей Janymda. Мы создали продукт, который одинаково интересен и взрослым, и детям, – он помогает изучать казахский язык в игровой, понятной форме. Это особенно важно для семей, в которых родители хотят вовлечь детей в обучение, и сами могут учиться вместе с ними».

ланушылары қатысты. Бұл қосымшаның ай сайынғы белсенді аудиториясы шамамен 5 миллион адамды құрайды. Жаңа өнім оң пікірлерге ие болды.

Технологиялар кез келген жастағы адамдар үшін білімге жол ашады. KazLLM тілдік моделі мен AI мүмкіндіктерінің арқасында қазақ тілін үйрену көптеген адамдарға қолжетімді әрі түсінікті болмақ. Бұл жай ғана цифрлық өнім емес, заманауи технологиялардың оқу тәсілдерін қалай өзгерте алатынының айқын мысалы.

В начальном тестировании интеллектуального помощника по изучению казахского языка приняли участие пользователи супераппа Janymda, ежемесячная активная аудитория которого составляет почти 5 млн. человек. Разработка получила положительные отклики.

Технологии открывают путь к знаниям для людей любого возраста. Благодаря языковой модели KazLLM и возможностям AI изучение казахского языка станет доступным и понятным для многих. Это не просто цифровой продукт, а наглядный пример того, как современные технологии могут менять подходы к обучению.

ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚҚА ЖОЛ ЖОҚ! СТОП НАСИЛИЮ!

Кез келген тіршілік иесі сияқты сіз де қауіптің алдында тұрғаныңызды үнемі түсіне аласыз. Сіздің ғажап қабілетіңіз бар – сізге қауіп төнгенің ескертіп, кез келген тәуекел жағдайынан алып шығуға көмектесуге дайын тұратын сіздің ішкі қорғаушыңыз.

Г. де Беккер. «Үрей қабілеті»

Зорлық-зомбылық – қазіргі заманның ең ауқымды көкейкесті мәселелерінің бірі. Әлемнің түпкір-түпкірінде оның алуан түрлі көріністерін байқауға болады. Жыл сайын миллионнан астам адам зорлық-зомбылық оқиғаларынан көз жұмып, ауыр дене жарақаттарын алып жатады. Көптеген елде отбасылық зорлық-зомбылықты қылмыс деп санайтын заңнама әлі күнге дейін жоқ. Осы тұрғыда балаларға жасалған зорлық-зомбылық алаңдаушылық туғызады.

Как и любое существо, вы всегда можете понять, что находитесь перед лицом опасности. У вас есть дар – прекрасный внутренний защитник, который готов предупредить вас об угрозе и помочь выбраться из любой рискованной ситуации.

Г. де Беккер. «Дар страха»

Насилие – одна из самых масштабных проблем современного общества. Во всех уголках мира можно видеть самые разнообразные его проявления. Ежегодно более миллиона людей на планете погибают от случаев насилия, еще больше получают телесные повреждения. Во многих странах до сих пор нет законодательства, криминализирующего домашнее насилие. Наибольшую тревогу в этом плане вызывают факты насилия в отношении детей.

Бұл оқиғаларға қатысты ақпарат түрлі себептермен көп жағдайда жасырын түрде қалатындықтан, балалар үшін қорқыныш, зорлық-зомбылықты әлеуметтік тұрғыда қабылдау, ата-аналардың үнсіздігі, балаларға тән емес қатыгездік белең алуда.

Отбасындағы зорлық-зомбылықтың құрбандары – балалар өздеріне зорлық-зомбылық жасайтындарға құқықтық тәуелділікте болады. Бұл әдетте, заң бойынша олардың құқықтары мен мүдделерін қорғауға тиіс олардың ата-аналары.

Өзімізді, жақындарымызды, бірінші кезекте балаларымызды зорлық-зомбылықтың барлық түрінен қалай сақтаймыз? Бұл өзекті сұрақтың жауабын Гэвин де Беккердің кітаптарынан табуға болады.

Недетская жестокость приобретает угрожающие масштабы, несмотря на то, что значительная часть информации об этих случаях остается скрытой по многим причинам: страх за детей, социальная приемлемость насилия, умолчание родителей и т. д.

Что касается детей – жертв насилия в семье, то они находятся еще и в правовой зависимости от тех, кто совершает в отношении них насильственные действия. Это как правило, родители, по закону обязанные представлять и защищать их права и интересы.

Как обезопасить себя, своих близких, в первую очередь детей, от всех форм проявления насилия? Ответ на этот животрепещущий вопрос можно найти в книгах Гэвина де Беккера.

Гэвин де Беккер – қауіпсіздік жөніндегі американдық сарапшы, бестселлерлердің авторы, АҚШ үкіметінің, ірі корпорациялардың және әйгілі тұлғалардың қауіпсіздік мәселелері жөніндегі кеңесшісі. Қоғамдық тұлғаларды қорғау бойынша бас маман ретінде танылған, жоғары лауазымды тұлғалардың, жұлдыздардың және жеке тұлғалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етеді.

Гэвин де Беккер – американский эксперт по безопасности, автор бестселлеров, консультант по вопросам безопасности правительства США, крупных корпораций и известных личностей. Признан главным специалистом по защите общественных фигур, обеспечивает безопасность высших чиновников, звезд и частных лиц.

1954 жылы Лос-Анджелесте дүниеге келген. Зорлық-зомбылық жағдайларын анықтауға және шешуге байланысты қауіп-қатерлерді және мәселелерді бағалау саласындағы сарапшы болып саналады. Оның компаниясы корпорацияларға, үкіметтік комитеттерге және жеке тұлғаларға қорғану бойынша кеңес беріп, қызмет көрсетеді. Шет мем-лекеттер көшбасшыларының ресми сапарлары кезінде қауіпсіздікті қамтамасыз ететін команданы бас-қарады; АҚШ-тың билік өкілдеріне, оның ішінде сенаторлар мен конгрессмендерге төнетін қауіп-қатерлерді анықтайтын MOSAIC ерекше компьютерлік бағдарлама әзірледі.

Де Беккер – Калифорния университетінің Қоғаммен байланыс жөніндегі кеңесінің аға мүшесі, Тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселелері жөніндегі кеңестің тең төрағасы.

Родился в 1954 г. в Лос-Анджелесе. Считается пионером в области оценки угроз и проблем, связанных с выявлением и разрешением насильственных ситуаций. Его компания консультирует и предоставляет услуги по защите корпорациям, правительственным комитетам и частным лицам. Возглавлял команду, обеспечивающую безопасность во время официальных визитов лидеров иностранных государств; разработал MOSAIC – особую компьютерную систему, занимающуюся выявлением потенциальных угроз в адрес представителей власти США, в том числе сенаторов и конгрессменов.

Де Беккер – старший член Совета по связям с общественностью Университета Калифорнии, сопредседатель экспертной комиссии Совета по вопросам бытового насилия.

«Үрей қабілеті: бізді зорлық-зомбылықтан қорғайтын жасырын аман қалу сигналдары», «Қабілетті қорғау», «Қорықпаңыз: терроризм дәуіріндегі қауіпсіздік пен қорғаныс қауіпі туралы шынайы шындық» кітаптарының авторы.

«Үрей қабілеті» кітабында зорлық-зомбылықтың құрбаны болған немесе бола жаздаған адамдардың өміріндегі нақты оқиғалар келтірілген. Әр жағдайда адам өзінің түйсігін тыңдап, аман қалды немесе ішкі дауысын елемей, ажал құшты.

Біз әдетте қорқынышты жаман нәрсе деп санаймыз, дегенмен де Беккер қорқыныштың бізді зұлымдықтан қорғауға қабілетті сыйлық екенін дәлелдейді. Ол адамның іс-әрекеті қорқынышты тосын сыйға айналмас үшін оның ойлары мен ниеттеріне қалай енуге болатынын үйретеді.

Гэвин де Беккер небәрі 13 жасқа толса да, өмірінде орташа ересек адам өмір бойы көретін зорлық-зомбылықты бастан кешірді. Жай ғана тірі қалу үшін, жасөспірімге келесі минутта ең қорқынышты жағдайларда не болатынын болжауды үйренуі керек болды. Ол бүкіл өмірін ойлар мен әрекеттерді болжауға арнап, енді басқа адамдарға сигналдарды дұрыс тануға үйретеді.

Интуиция деңгейіндегі қауіпсіздік.

Де Беккер атап өткендей, қазіргі адам өзін-өзі күту кезінде интуицияға сену керек екенін мүлдем ұмытып кетті. Біздің көпшілігіміз зорлық-зомбылық мәселелерін шешуді полиция мен әділет жүйесінің мойнына жүктейміз, олар бізді қорғай алады деп сенеміз. Алайда, біз билікке жүгінген кезде тым кеш болады.

Сонымен қатар, біз жетілдірілген технологиялар бізді қауіптен қорғайды деп сенеміз, үйіміздің қоршаулары неғұрлым жоғары болса және дабыл қаттырақ болса, соғұрлым өзімізді қауіпсіз сезінеміз.

Дегенмен, қорғанудың сенімдірек көзі бар – **біздің түйсігіміз** немесе **ішкі сезіміміз**. Әдетте бізде белгілі бір адамдардан немесе жағдайлардан қорғану үшін қажетті барлық ақпарат бар. Кез келген басқа жануар сияқты, бізде жақындап келе жатқан қауіп туралы ескерту жүйесі бар. Барлығы бір дауыспен иттердің түйсігін мадақтайды, бірақ де Беккер бұл

Автор книг «Дар страха: Тайные сигналы выживания, защищающие нас от насилия», «Защищая дар», посвященных проблемам безопасности детей, «Не стоит бояться: реальная правда о риске безопасности и защите в эпоху терроризма».

В книге **«Дар страха...»** представлены реальные истории из жизни людей, ставших или чуть было не ставших жертвами насилия. В каждом из случаев человек либо прислушивался к своей интуиции и выживал, либо игнорировал свой внутренний голос и расплачивался за это.

Обычно мы думаем о страхе как о чем-то плохом, однако де Беккер доказывает нам, что страх – это дар, способный защитить нас от зла. Он учит, как проникнуть в мысли и намерения человека, чтобы его поступки не обернулись ужасным сюрпризом.

Гэвину де Беккеру едва исполнилось 13 лет, но он уже повидал в своей жизни столько насилия, сколько не видит среднестатистический взрослый человек за всю жизнь. Чтобы элементарно выжить, подростку пришлось научиться вычислять, что может произойти в следующую минуту в самых страшных ситуациях. Умение предугадывать мысли и поступки он сделал делом всей своей жизни и теперь учит и других людей правильно распознавать сигналы.

Безопасность на уровне интуиции.

Как отмечает де Беккер, современный человек полностью забыл о том, что, заботясь о самом себе, следует полагаться на интуицию. Большинство из нас перекладывают решение проблем насилия на плечи полиции и системы правосудия, полагая, что они смогут защитить нас. Однако зачастую, когда мы обращаемся к властям, бывает уже слишком поздно.

Наравне с этим мы твердо верим, что усовершенствованные технологии защитят нас от опасности, что чем выше наши заборы и громче сигнализация, тем в большей безопасности мы себя ощущаем.

Однако существует более надежный источник защиты – **наша интуиция**, или **внутреннее чувство**. Обычно мы обладаем всей информацией, необходимой для того, чтобы защититься от определенных людей или ситуаций. Как и у любого другого

адамға берілген ішкі сезімге көнеді деп мәлімдейді. Мәселе тек біз оған толықтай сенуге дайын емеспіз.

«Өз түйсігіңе сену қорқынышта өмір сүруге қарама-қарсы емес». Нағыз қорқыныш жансыздандырмайды, ол адамға күш береді, қалыпты жағдайда ешқашан жасай алмайтын нәрсені жасауға көмектеседі.

Әрқайсымыздағы қылмыстық та-мыр. Біз бәріміз қылмыстық ойларға, тіпті әрекеттерге бейімбіз. Көптеген кісі өлтірушіні «адам емес» деп атайды, бірақ олар адамнан басқа ешкім бола алмайды. Егер бір адам белгілі бір жағдайда белгілі бір заңсыз әрекетті жасай алса, онда оны басқалар да жасай алады.

Де Беккер «адам» мен «құбыжық» арасындағы айырмашылықты анықтамайды. Керісінше, ол адамның басқа адамдарға зиян келтіру мүмкіндігі немесе ниеті бар-жоғын анықтауға тырысады. Ол «әрқайсымызда зорлық-зомбылықтың көзі бар» деген қорытындыға келеді; мұны қалай ақтауға болатындығы туралы біздің көзқарасымыз ғана өзгереді.

Адамдарды зорлық-зомбылық жасауға не итермелейді? Де Беккер барлық себептерді төрт негізгі элементпен байланыстырады.

- *Ақталу* – адамның пікірінше, оған қатысты әділетсіздік әдейі-ілеп жасалады.
- *Балама* – зорлық-зомбылық әділдік орнатудың және есесін қайтарудың жалғыз тәсілі болып көрінеді.
- *Салдары* – адамның ойынша, ол өзі жасаған зорлық-зомбылық әрекетінен кейін не болса да, өмір сүре алады. Агрессор (қудалаушы) түрмеге қамалудан қорықпайды, ол үшін ең бастысы – өз құрбанына қол жеткізу.
- *Қабілеттер* – адам алдына қойған мақсатына жету үшін, өзінің физикалық мүмкіндік-терін қолдана алатындығына сенімді (күшін, реакциясының жылдамдығын, епті-лігін, суық немесе атылатын қару қолдану және т.б.).

животного, у нас есть встроенная система предупреждения о приближающейся опасности. Все в один голос восхваляют интуицию, коей обладают собаки, но де Беккер утверждает, что она уступает внутреннему чувству, которым наделен человек. Проблема заключается только в том, что мы не готовы довериться ему полностью.

«Доверие собственной интуиции не противоположно жизни в страхе». Настоящий страх не парализует, он придает человеку силы, помогает сделать то, что в обычных условиях он никогда бы не смог сделать.

Криминальная жилка в каждом из нас. Мы все склонны к криминальным мыслям и даже поступкам. Многих убийц называют «бесчеловечными», но, вне всяких сомнений, они не могут быть никем другим, кроме как людьми. Если один человек способен совершить некий противоправный поступок при определенных обстоятельствах, значит, это могут сделать и все остальные.

Де Беккер не выясняет различия между «человеком» и «монстром». Напротив он пытается разобраться в том, есть ли у человека возможность или намерение причинить вред другим людям. Он приходит к выводу, что «источник насилия есть в каждом из нас; изменяются лишь наши взгляды на то, чем и как это можно оправдать».

Почему люди совершают насилие?

Де Беккер сводит все аргументы к четырем основным элементам.

- *Оправдание* – человек полагает, что с ним намеренно поступили не по справедливости.
- *Альтернатива* – насилие выглядит как единственный способ добиться компенсации и справедливости.
- *Последствия* – человек думает, что сможет жить дальше, что бы ни последовало за совершенным им актом насилия. Агрессора (преследователя) не страшит перспектива тюремного заключения, главное для него – добраться до своей жертвы.
- *Способности* – человек уверен в том, что он может использовать все имеющиеся в его распоряжении ресурсы (возможности тела, физическую силу, быстроту реакции, ловкость, холодное или огнестрельное оружие и т. д.), чтобы добиться поставленной цели.

Қауіпті қылмыскерлерге келесі айырықша белгілер тән:

- пайымсыздық пен даңғойлық;
- мақсатқа талпынушылық;
- басқа адамдар үшін жиіркенішті нәрселерді жай қабылдау;
- шиеленісті жағдайда өзін байсалды ұстау;
- өзін үнемі бақылауда ұстау қажеттілігі.

Адамның қылмыс жасауға бейім екендігін не көрсетеді? Де Беккердің тәжірибесі бойынша, адамның бала кезінде көрген зорлық-зомбылығы немесе қиындықтары маңызды себептердің бірі болып табылады.

Алайда, зорлық-зомбылыққа бейім адамдар, психопатияның алғашқы белгілерін шеберлікпен жасыра алады. Олар дені сау адамның кейпін керемет келтіріп, алғашқы көргенде «жай адам» болып көрінуі мүмкін.

Опасные преступники имеют следующие отличительные черты:

- безрассудность и бравада;
- целенаправленность;
- спокойная реакция на вещи, которые вызывают в других людях отвращение;
- удивительное спокойствие в конфликтных ситуациях;
- необходимость постоянно себя контролировать.

Что указывает на склонность к совершению преступления? Опыт де Беккера подсказывает, что одним из важных факторов является насилие или трудности, с которыми человек сталкивался в детстве.

Однако люди, склонные к насилию, могут умело утаивать первичные признаки психопатии. Они способны великолепно играть роль нормального человека и производить, на первый взгляд, впечатление «обычного парня». Тревожными могут быть следующие сигналы.

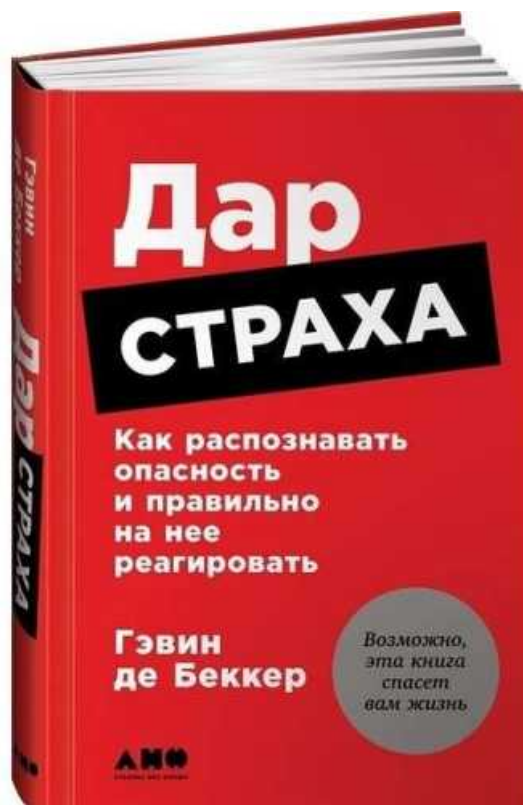
- Они слишком милы.
- Они слишком много говорят и приводят в разговоре как можно больше деталей, чтобы отвлечь наше внимание.
- Они всегда подходят к нам сами, и никогда наоборот.
- Они копируют нас или слегка оскорбляют, чтобы заставить ответить и включиться в их игру.
- Они прибегают к технике «формированной команды», используя всегда местоимение «мы», чтобы создать впечатление того, что находятся со своей

Келесі белгілер алаңдаушылық туғызуы мүмкін.

- Олар өте сүйкімді болып көрінеді.
- Олар тым көп сөйлейді, адамның назарын басқаға аудару үшін, әңгіме барысында ұсақ-түйектерге дейін тоқталады.
- Олар бізге өздері бірінші болып келеді және ешқашан керісінше емес.
- Олар бізге еліктейді немесе бізге тіл тигізу арқылы оларға жауап бергізіп, өз ойындарына қосылуға итермелейді.
- Олар «қалыптасқан команда» техникасына жиі жүгінеді, сөйлегенде өзінің құрбанымен бір қайықта екендігіне сендіру үшін, әрқашан «біз» есімдігін қолданады.
- Олар бізге көмектесудің амалын тауып, өзімізді оларға қарыздар сезінетіндей жағдай туғызады.
- Олар біздің «жоқ» дегенімізді елемейді немесе мойындамайды. Біреуге сізді айнытуға жол бермейді, себебі ол үшін бәрін өзі бақылағаны маңызды.

«Бізге өмірде секемшіл болмау керек, себебі бізді алаңдататын нәрселердің көбі ешқашан орын алмайды. Бірақ сонда да үй мен офистегі қауіпсіздік жүйелеріне немесе полицияға сену орынсыз». Бізге зиян келтіретін адамдар болғандықтан, олардың өзін түсінуді үйрену қажет...

жертвой в одной лодке.

- Они находят способ помочь нам, чтобы мы начали чувствовать себя у них в долгу (так называемая медвежья услуга).
- Они игнорируют или не признают наше «нет». Никогда не позволят никому отговорить вас, потому что им важно контролировать все самим.

«Мы не должны становиться по жизни параноиками, ведь большинство вещей, о которых мы сильно переживаем, никогда не происходит. И все-таки глупо доверять системам безопасности в домах и офисах или полагаться только на полицию». Поскольку нам причиняют вред люди, значит, нужно научиться понимать именно их...

АГРЕССИЯ – КӨМЕККЕ ШАҚЫРУ АГРЕССИЯ – КРИК О ПОМОЩИ

Ш. У. Арыстанова,

педагогика ғылымдарының
магистрі, аға оқытушы академиялық
Департамент бөлімінің білім беру
қызметі бойынша Батыс Қазақстан
облысы бойынша, Ұлттық ғылыми-
практикалық институт «Өркен»
балалардың әл-ауқаты,
Алматы қ.

Ш. У. Арыстанова,

магистр педагогических
наук, старший преподаватель
академического отдела Департамента
по образовательной деятельности
по Западно-Казахстанской области,
Национальный научно-
практический институт благополучия
детей «Өркен»,
г. Алматы

«Ашулы» бала: агрессияның себептері, түрлері және оны түзету жолдары

«Қазіргі әлем қатігез, балалар да сондай болып барады» – бұл балалардың агрессивті мінез-құлқына байланысты ересектер жиі айтатын пікір. Алайда бұл тұжырым жартылай ғана дұрыс. Балалардағы агрессияның себептері көп, бірақ ең бастысы – отбасында және ата-ананың балаға деген қарым-қатынасында жатыр.

Балалар агрессиясы қандай болады? Агрессия (латын тілінен *agressio* – «біреуге зиян келтіруге бағытталған шабуыл») – бұл өзгелерге зиян келтіруге бағытталған саналы мінез-құлық формасы. Агрессивті бала осылайша қалаған мақсатына жетуді немесе біреудің, мысалы, ата-анасының назарын өзіне аударуды үйренеді. Ол үшін балада екі қолжетімді құрал бар – тіл немесе жұдырық.

Бірінші түрі – *вербалды агрессия* (сөз арқылы білдіру). Бұл – ең жиі кездесетін түрі және әртүрлі формада көрінуі мүмкін: бала тіл тигізіп, қорлап сөйлеуі, өсек таратуы, жала жабуы немесе арандатуы мүмкін. Агрессияны осылайша білдірген кезде, бала белгілі бір тақырыпта сөйлесуден бас тартуы, жасаған іс-әрекетін түсіндіруден жалтаруы немесе отбасы мүшелерімен қарым-қатынасты үзуі мүмкін.

Екінші түрі – *физикалық (дене арқылы көрінетін) агрессия*. Бұл – денеге зақым келтіру арқылы көрінетін әрекеттер: шымшу, итеру, ұру, тепкілеу, шаштан тарту және тағы басқа. Кейде бала мұндай әрекеттерді жасырын

«Злой» ребенок: причины, виды и коррекция детской агрессии

«Современный мир жесток, и дети в нем такие же» – распространенное мнение взрослых об агрессивном поведении детей. Но оно верно лишь отчасти. У детской агрессии много причин, но главные таятся в самом важном – семье и отношении родителей.

Какой бывает детская агрессия?

Агрессия (от лат. *agressio* – «нападение, направленное на причинение вреда кому-либо») – *мотивированная форма поведения, направленного на причинение ущерба окружающим людям*. Агрессивный ребенок таким образом учится добиваться желаемых целей или привлекать чье-либо внимание, например, родителей. Для этого он использует два доступных ему способа – язык или кулаки.

Первый вариант – *вербальный*. Он встречается чаще и может выражаться по-разному: оскорблениями, словесным унижением, подстрекательством, клеветой. Проявляя агрессию, ребенок может отказываться говорить на определенную тему, давать объяснения своим поступкам, общаться с членами семьи и т. д.

Второй вариант – *физический вид агрессии*: нанесение телесных повреждений (щипков, тычков, ударов, пинков, дерганья за волосы и др.). Иногда ребенок действует скрытно, мешая другому делать то, что он хочет, или готовя «ловушки» для объектов своей агрессии.

түрде де жүзеге асырады – басқа біреуге қалаған ісін істетпей кедергі келтіруі немесе агрессиясын бағыттаған адамға арнайы «тұзақ» құруы мүмкін.

Кейде балалар өздеріне деген өшпенділік сезімін бастан өткеруі мүмкін. Бұл – өзін қажетсіз, түкке тұрғысыз деп есептеумен, сондай-ақ өзіне зиян келтіруге тырысумен көрінеді.

Балалар агрессиясының себептері.

Бала «жаман» немесе «зұлым» болып тумайды. Агрессияның көрінісі – бұл әрдайым бала психикасының қалыптасуына күшті әсер ететін жағымсыз факторлардың салдары.

Олардың ішінде келесідей негізгі себептерді атап өтуге болады.

Отбасындағы қарым-қатынас. Балаға немесе отбасы мүшелерінің бір-біріне көрсететін құрметсіздігі, бағындыруы немесе қатігездігі баланың санасында бұл әрекеттерді қалыпты мінез-құлық ретінде қабыл-датуы мүмкін. Бала үшін әсіресе дауысты көтеру, айқай, жанжал, ұрыс-керіс пен ата-аналардың бір-біріне тіл тигізуі өте әсерлі үлгі болып табылады.

Әлеуметтік орта. Құрдастарымен қарым-қатынаста (аулада, ойын немесе спорт алаңында, балабақшада, мектепте) ашу мен ызаның жарылысы кейде қалыпты мінез ретінде қабылданады. Балалар көбінесе бір-бірінен мінез-құлықты көшіріп алады, мысалы, қолдау білдіру немесе достықты көрсету үшін.

Жеке тұлғалық ерекшеліктер. Төмен өзін-өзі бағалау балада қорқыныш, реніш немесе өзінен табыстырақ деп есептейтін адамдарға деген қызғаныш тудыруы мүмкін. Ашу мен ызаның көрінісі көбінесе шаршау мен жайсыз жағдайға жауап ретінде пайда болады.

Жүйке жүйесінің жетілмеуі. Психикасы әлсіз балалар көбінесе ашуланшақ әрі күйгелек болады, себебі олар кез келген физикалық не психологиялық жайсыздықты қиын көтереді.

БАҚ пен әлеуметтік желілер. Қазіргі заманда адамдар мен жануарларға жасалатын қатігездік туралы ақпарат пен көріністерге қол жеткізу өте оңай. Бала көрген нәрсесін санасына анық жазып алады да, оны ойындарында немесе қарым-қатынасында байқамай қолдана бастайды.

Часто дети могут испытывать озлобленность по отношению к себе. Это проявляется в убеждении в собственной ненужности или ничтожности, а также в попытках нанести себе вред.

Причины детской агрессии.

Ребенок не рождается «злым». Проявление агрессии – это всегда следствие негативных факторов, оказывающих на формирующуюся детскую психику наибольшее влияние.

Среди них выделяют следующие.

Отношения внутри семьи. Демонстрация неуважения, подчинения и жестокости, проявляемая членами семьи к ребенку или друг к другу, воспринимается как естественная манера поведения. Особенно показательными для детей становятся повышение голоса, крики, ссоры, скандалы, взаимные оскорбления родителей.

Социальные условия. В общении со сверстниками (во дворе, на детской или спортивной площадке, в детском саду, школе) вспышки злости тоже расцениваются как пример допустимого поведения. Детям свойственно перенимать манеры друг друга, например, для оказания поддержки или выражения дружбы.

Особенности личности. Заниженная самооценка может вызывать страх, обиду, зависть по отношению к тем, кого ребенок считает более успешным. Проявление раздражения и озлобленности часто становится реакцией на усталость или плохое самочувствие.

Незрелость нервной системы. Дети со слабой психикой часто выглядят неуравновешенными и озлобленными, так как плохо переносят любой физический или психологический дискомфорт.

СМИ и социальные сети. В современном мире информация, содержащая описание или сцены жестокости по отношению к людям или животным, более чем доступна. Увиденное четко отпечатывается в сознании ребенка, и он неосознанно переносит это в свою жизнь через игры или общение.

Ақпарат ғасыры. Қазіргі ақпарат тасқыны балалар психикасына ауырлық түсіруде – олар барлық жақтан ағылып жатқан ақпаратты қабылдауға дайын емес. Бүгінде балалардың көпшілігі далада серуендеп, бір-бірімен еркін арала-сып, командалық ойын ойнап, өз бетінше ұйымдасып әрекет етуді азайтып барады.

Уақыттарының басым бөлігі телефон, планшет, компьютер сияқты гаджеттерге телміріп өтеді. Соның салдарынан баланың психикасы үнемі кернеулі күйде болады.

Агрессияның алғашқы белгілері бала ойыншықтарды сындыра бастағанда, басқа балаларды мазақтап, тістеп немесе тырнап ренжіткен кезде байқалады. Баланың агрессивті мінез-құлқына психологиялық, отбасылық, әлеуметтік және басқа да факторлар әсер етуі мүмкін. Бұл факторлар оның тәртібіне, айналасындағылармен эмоционалды қарым-қатынасына кері әсерін тигізеді.

Қалай көмектесуге болады? Агрессияның алдын алуда ең маңызды фактор – баланы дұрыс тәрбиелеу. Агрессияны күшпен басып тастауға немесе оған тыйым салуға тырыспау керек – бұл жағдайды одан әрі ушықтыруы мүмкін.

Оның орнына, агрессивті мінездің себебін анықтап, баланы өз эмоцияларын түсінуге үйрету қажет. Сондай-ақ, балаға түсіндіру керек: басқа біреуді ренжіту, қорлау арқылы ол оның көңіліне қаяу түсіріп, жанын ауыртып, қасірет шектіреді.

Егер қажет болса, бала психологынан көмек сұрауға болады. Маман балаға мінез-құлқын түзетуге арналған тәсілдерді іріктеп, оны күрделі жағдайларда дұрыс әрекет етуге, ашуды бақылауға және өзін-өзі бағалауын арттыруға үйретеді. Мұндай тәсілдерге мыналар жатады:

- ◆ ойын түріндегі жаттығулар («Ашу жапырақтары», «Цирк», «Доп»);
- ◆ қарым-қатынасты жақсартуға арналған топтық тренингтер;
- ◆ медитациялық жаттығулар (терең тыныс алу, назарды басқаға аудару техникалары және т.б.).

Информационный век. Детская психика не справляется с большим количеством информации, которая валится сегодня со всех сторон. Очень мало детей в наше время просто гуляют на улице, общаются, играют в командные игры и самоорганизуются.

Основное времяпрепровождение проходит в гаджетах, телефонах, за компьютером, отчего психика находится в постоянном напряжении.

Первые признаки агрессии начинаются с того, что ребенок ломает игрушки, дразнит, кусает, царапает других детей. На агрессивность ребенка влияют психологические, семейные, социальные и другие факторы, которые могут сказаться на его поведении, нарушении эмоциональных отношений с окружающими.

Как помочь? Неотъемлемым фактором, предотвращающим агрессию, является воспитание ребенка. Не стоит пытаться подавить или запретить агрессию – проблема усугубится еще больше.

Вместо этого нужно постараться выяснить причины агрессивного поведения, научить ребенка понимать свои эмоции и объяснить, что, обижая, унижая другого человека, он вызывает у него негативные эмоции, задевает его чувства, причиняет ему боль, заставляя страдать.

Если необходимо, можно обратиться за помощью к детскому психологу. Специалист подберет способы коррекции, которые помогут обучить ребенка правильным формам поведения в проблемных ситуациях, контролировать гнев, повысить самооценку. Это могут быть:

- ◆ **игровые упражнения («Листки гнева», «Цирк», «Мячик»);**

Ата-аналар үшін өздерінің мінез-құлқы мен әрекеттеріне назар аудару өте маңызды. Олар айтқан әрбір сөзіне, істеген әрбір ісіне мұқият болуға тиіс.

Родителям важно обратить внимание на собственные манеры и поведение, внимательно следить за своими словами и действиями.

Балада агрессияның алдын алу бойынша нұсқаулық

- ◆ Баладағы агрессивті мінез-құлықтың себептерін түсінуге тырысып, оларды жою жолдарын қарастыру.
- ◆ Балаға сүйіспеншілік пен қамқорлық көрсету.
- ◆ Баланы жалғыз қалдырмау, әрдайым жанынан табылу.
- ◆ Оның энергиясы бейбіт мақсаттарға жұмсалуды қадағалау (спорттық секциялар, үйірмелер, қызығушылық пен хоббиер, ойындар, би, жорықтар, экскурсиялар және т.б.).
- ◆ Зорлық-зомбылық пен қатыгездік көріністері бар фильмдер, телебағдарламалар, бейнероликтер мен сайттарды көруіне жол бермеу.

- ◆ групповые тренинги по улучшению коммуникации;
- ◆ медитативные занятия (техники глубокого дыхания, переключения внимания и др.).

Инструкция по предотвращению агрессии у ребенка

- ◆ Попытаться понять причины агрессивного поведения ребенка и устранить их.
- ◆ Проявлять любовь и привязанность к ребенку.
- ◆ Не оставлять ребенка наедине с самим собой.
- ◆ Следить, чтобы его энергия использовалась в «мирных» целях (спортивные секции, кружки, увлечения и хобби, игры, танцы, походы, экскурсии и т. д.).

- ◆ Балаға дос табуға көмектесу, оны құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас жасауға үйрету.
- ◆ Физикалық жазалауды қолданбау.
- ◆ Егер баланың агрессиясымен өз бетіңізше күресу қиын болса, бала немесе мектеп психологына, психоневролог маманға жүгіну.
- ◆ Балаларға сыпайы, мейірімді қарым-қатынас үлгісін көрсету арқылы үлгі болу.

- ◆ Исключить просмотр фильмов, телепередач, видеороликов, сайтов со сценами насилия и жестокости.
- ◆ Помочь ребенку найти друзей, научить общаться со сверстниками и взрослыми.
- ◆ Не применять физических наказаний.
- ◆ Если самостоятельно справиться с агрессией ребенка сложно, то лучше обратиться за помощью к детскому, школьному психологу, психоневрологу.
- ◆ Быть для детей примером уважительного, доброжелательного поведения.

ҚАЗІРГІ ӘЛЕМНІҢ СЫН-ҚАТЕРЛЕРІ ТҰРҒЫСЫНДАҒЫ ҰРПАҚТАР САБАҚТАСТЫҒЫ МӘСЕЛЕСІ

ПРОБЛЕМА ПРЕЕМСТВЕННОСТИ ПОКОЛЕНИЙ В КОНТЕКСТЕ ВЫЗОВОВ СОВРЕМЕННОГО МИРА

Б. К. Кудышева,

П. Ғ. Қ., Ж. Ғ. Қ.,

Г. И. Калиева,

П. Ғ. Қ., Б. Ғ. Қ.,

«Өркен» балалардың әл-ауқатын
арттыру ұлттық ғылыми-
практикалық институты,
Алматы қ.

Б. К. Кудышева,

К. П. Н., В. Н. С.,

Г. И. Калиева,

К. П. Н., Г. Н. С.,

Национальный научно-практический
институт благополучия
детей «Өркен»,
г. Алматы

Білім берудің құндылықтары мен мағыналары туралы мәселе адамзат тарихының бетбұрыс кезеңдерінде ерекше маңызға ие. Дәстүр бойынша ұрпақтар сабақтастығы идеясы білім беру мазмұнын жобалаудың маңызды, бастапқы негізі болып табылады.

Ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» бағдарламалық мақаласында ұлттық егемендіктің мәңгілік үштігі ретінде үш негізгі құндылық көрсетілген, олар сақталып, ұрпақтан ұрпаққа берілуі керек:

- ◆ жер;
- ◆ мемлекеттік тіл;
- ◆ халық бірлігі.

Ұрпақтар сабақтастығы – бұл білімді, құндылықтарды, көзқарастар мен дәстүрлерді аға ұрпақтан кіші ұрпаққа беру процесі. Бір ғалым ұрпақтар арасындағы бұл байланысты теңіз толқындарымен салыстырған. Егер адамзат тарихын дүниежүзілік мұхит ретінде және әрбір жеке адамды осы мұхиттың тамшысы ретінде елестетсе, онда ұрпақ – мұхиттың толқындары. Олар бір-бірінен қалыспай, жоғарыға көтеріліп, содан кейін тез төменге қарай құлайды. Осылайша, бір ұрпақ екіншісіне ауысады, бірақ дәл осы «мұхиттің» жанасуы ең маңызды өмірлік құндылықтардың бір адамнан

Вопрос о ценностях и смыслах образования приобретает особое значение в переломные моменты человеческой истории.

Традиционно идея преемственности поколений была своего рода краеугольным камнем, важнейшим исходным основанием проектирования содержания образования.

В программной статье Президента страны Касым-Жомарта Токаева «Независимость превыше всего» в качестве вечной триады национального суверенитета обозначены три основополагающие ценности, которые должны сохраняться и передаваться из поколения в поколение:

- ◆ земля;
- ◆ государственный язык;
- ◆ единство народа.

Преемственность поколений – процесс передачи знаний, ценностей, мироощущения и традиций от старших поколений младшим. Эту связь между поколениями один ученый сравнил с морскими волнами. Если представить историю человечества, как мировой океан, а каждого индивида – как каплю его воды, то поколения – это волны этого океана. Они торопятся, набегая друг на друга, поднимаются высоко вверх, а потом стремительно падают вниз. Так одно поколение сменяется другим, но именно то самое

екіншісіне өтуін қамтамасыз етуге көмектеседі. Бұл туралы Абай «Қара сөздерінде» (37-сөз) жазған:

Дүние – үлкен көл,
Артқы толқын – інілер,
Заман – соққан жел,
Кезекпенен өлінер,
Алдыңғы толқын – ағалар,
Баяғыдай көрінер.

Бүгін біз қоғамның даму динамикасы сабақтастық механизмінің мүмкіндіктерінен әлдеқайда озып кететін түбегейлі жаңа әлеуметтік-мәдени құбылысқа тап болдық. Осыған байланысты мұғалімдер мен ата-аналар жас ұрпақты тәрбиелеу процесінде уақыт шындығын ескеру керектігін түсінуі керек.

Біріншіден, адамзат өркениетінің дамуындағы белгілі бір кезеңдер сараланған критерийлерді түсіну керек, олардың атауы оларды анықтайтын сөздердің аббревиатурасынан алынған: *SPOD*, *VUCA*, *BANI*.

SPOD есептеу техникасы мен интернеттің жаппай таралуына дейін болған ескі болжамды әлемді сипаттайды: *Steady* (тұрақты), *Predictable* (болжамды), *Ordinary* (қарапайым), *Definite* (анықталған). Бірақ бұл дәуір технология бір ұрпақтың ауысуына қарағанда тезірек дами бастаған кезде аяқталды.

SPOD-әлемнің орнына *VUCA*-әлемі келді. Бұл аббревиатураны соңғы екі онжылдықта танымал болған және ешкімді таңғалдырмайтын сөздер құрайды: *Volatility* (құбылмалылық), *Uncertainty* (белгісіздік), *Complexity* (күрделілік), *Ambiguity* (түсініксіздік). *VUCA* парадигмасын қабылдау компанияларға өздерін белгісіз ортада көрсетуге, икемді стратегияларды, жаңа бизнес модельдерін жасауға, өз клиенттері мен бәсекелестерін жақсы түсінуге көмектесті.

VUCA-әлемі – төртінші өнеркәсіптік революция әлемі, онда өмір сүру үшін жылдам, серпінді, үнемі өзгеріп отыруға қабілетті болу керек. Бұл тапсырмалары көп әлем. Адам күн сайын:

- ◆ мессенджерлердің ақпаратпен (ескертулер, оқиғалар);
- ◆ жұмыстың ағымдағы және жаһандық міндеттерімен;
- ◆ отбасының проблемалары мен міндеттерімен;

«океанское» прикосновение помогает обеспечить передачу самых важных и жизненно необходимых ценностей от одних людей к другим. Об этом писал Абай в «Словах назидания» («Слово 37»):

Мир – безбрежный океан,
Время – неутихающий ветер,
Первые волны – старшие братья,
Последующие – младшие.
Таков извечный порядок,
и у каждого свой черед.

Сегодня мы столкнулись с принципиально новым социокультурным явлением, когда динамика развития общества намного опережает возможности механизма преемственности. В связи с этим педагогам и родителям необходимо осознать, какие реалии времени следует учитывать в процессе воспитания подрастающего поколения.

Во-первых, необходимо осмыслить критерии, в соответствии с которыми дифференцированы определенные периоды в развитии человеческой цивилизации, получившие свое название по аббревиатуре определяющих их слов: *SPOD*, *VUCA*, *BANI*.

SPOD характеризует старый предсказуемый мир, существовавший до массового распространения вычислительной техники и интернета: *Steady* (устойчивый), *Predictable* (предсказуемый), *Ordinary* (простой), *Definite* (определенный).

Но эта эпоха завершилась, когда технологии стали развиваться быстрее смены одного поколения. На смену *SPOD*-миру пришел *VUCA*-мир.

Составляют эту аббревиатуру слова, которые в последние два десятилетия стали привычными и уже никого не удивляют: *Volatility* (изменчивость), *Uncertainty* (неопределенность), *Complexity* (сложность), *Ambiguity* (неоднозначность). Восприятие парадигмы *VUCA* помогло компаниям позиционировать себя во все более неопределенной среде, разрабатывать гибкие стратегии, новые бизнес-модели, лучше понимать своих клиентов и конкурентов.

Мир *VUCA* – это мир четвертой промышленной революции, для выживания в котором нужно быть быстрым, динамичным, способным постоянно меняться.

- ♦ өз ортасының оқиғаларымен (туыстары, достары);
- ♦ әлемдегі оқиғалар туралы жаңалықтармен;
- ♦ әлеуметтік желілердің ақпаратымен айналысуы керек.

VUCA-әлемінде өзінді жайлылық аймағынан «итеріп шығаруға» тырысу әрекеттері әдетке айналады.

2020 жылдан бастап жаңа уақыт – BANI басталды. Оның атын футуролог Дж. Кашио: *Brittle* (нәзік), *Anxious* (мазасыз), *Nonlinear* (сызықтық емес), *Incomprehensible* (түсініксіз) ұсынды.

Өзгергіштік нәзіктікке, белгісіздік мазасыздыққа, күрделілік – сызықтыққа емес, ал екіұштылық түсініксіздікке айналды. Адамдар өздерін сенімсіз сезініп қана қоймай, мазасызданып, тұрақты түрде мазасыздана бастады. Мұның себептері – пандемия, экономикалық дағдарыс, технологиялық инновациялар, ғылыми жаңалықтар, жаңа заңдар, жалған және шындық араласқан ақпараттың көптігі.

Адамның *Bani*-әлемге жауабы қандай болуы керек? Өз бойыңызда нені дамыту керек? Әлемнің нәзіктігі мен белгісіздігі бізден тұрақтылықты, соның ішінде психологиялық және өміршеңдікті (уақыттың қиындықтарына барабар жауап беру қабілеті) талап етеді. Қоршаған әлемдегі мазасыздыққа жауап ретінде жана-шырлық, эмпатия, эмоционалдық интеллект (оның ішінде өзі үшін), ұғыну мен зейін (кез келген стрестік жағдайда зейінді, сыни ойлауды сақтау қабілеті) қажет.

Екіншіден, өткен ғасырдың 90-шы жылдарының басында американдық зерттеушілер Уильям Штраус пен Нил Хоув ұсынған **ұрпақ теориясының** терең мағынасын түсіну керек: шамамен 20 жыл сайын дүниетанымы мен тәжірибесі алдыңғы ұрпақтың сенімдеріне ұқсамайтын адамдар дүниеге келеді.

Осы тұжырымдамаға сәйкес, әр ұрпақ тек ата-анасының балалары ғана емес, өз заманының да балалары. Демек, әртүрлі тарихи дәуірлерде өскен адамдардың құндылықтар жүйесі айтарлықтай ерекшеленеді. Олар тек отбасылық тәрбие нәтижесінде ғана емес, сонымен бірге өз заманының экономикалық, әлеуметтік, техникалық және саяси факторларының әсерінен

Это многозадачный мир. Ежедневно человеку приходится иметь дело с:

- ♦ информацией мессенджеров (оповещения, события);
- ♦ текущими и глобальными задачами на работе;
- ♦ проблемами и задачами семьи;
- ♦ событиями в своем социуме (родственники, друзья);
- ♦ новостями о событиях в мире;
- ♦ информацией социальных сетей.

В мире VUCA усилия и действия по «выталкиванию» себя из зоны комфорта становятся обычным делом.

С 2020 г. началось новое время – BANI, название которому предложил футуролог Дж. Кашио: *Brittle* (хрупкий), *Anxious* (тревожный), *Nonlinear* (нелинейный), *Incomprehensible* (непостижимый).

Изменчивость превратилась в хрупкость, неопределенность обернулась тревожностью, сложность – нелинейностью, а неоднозначность (или двусмысленность) – непостижимостью. Люди стали чувствовать себя не только неуверенными, они обеспокоены, хронически встревожены. Причины этого такие явления, как пандемия, экономический кризис, технологические нововведения, научные открытия, новые законы, вал информации, в которой смешаны фейки и реальность.

Каким должен быть ответ человека BANI-миру? Что необходимо в себе развивать? Хрупкость и неопределенность мира требуют от нас устойчивости, в том числе психологической, и жизнестойкости (способности адекватно отвечать вызовам времени). В ответ на тревожность, разлитую в окружающем мире, необходимы сочувствие, эмпатия, эмоциональный интеллект (в том числе для себя самого), осознанность и внимательность (способность сохранять концентрацию, критическое мышление в любых стрессовых ситуациях).

Во-вторых, необходимо осознать глубокий смысл **теории поколений**, которую выдвинули американские исследователи Уильям Штраус и Нейл Хоув в начале 90-х годов прошлого века: приблизительно каждые 20 лет рождаются люди, мировоззрение и опыт которых не схожи с убеждениями предшественников.

де қалыптасады.

Штраус пен Хоув келесі үш ұрпақты бөліп көрсетті:

- **X ұрпағы** (1961–1981) – қазіргі жасөспірімдердің ата-аналары;
- **Y ұрпағы** немесе миллениалдар (1982–2004) – болашақ жасөспірімдердің ата-аналары және қазіргі жастар;
- **Z ұрпағы** немесе зумерлер (2005 жылдан шамамен 2025 жылға дейін) – қазіргі және болашақ жасөспірімдер.

Ұрпақтар теориясына сүйене отырып, қазіргі ата-аналар X ұрпағына (42 жас және одан жоғары) және Y ұрпағына (19 жас және одан жоғары), ал балалар – Z ұрпағына (0-ден 18 жасқа дейін) жатады деп қорытынды жасауға болады. Ұрпақтар арасындағы айырмашылықты жақсы түсіну үшін оларға тән қасиеттерді бақылау маңызды.

Әлемдегі барлық адамдарға әсер ететін және ұрпақтар арасындағы ортақ белгілерді байқауға мүмкіндік беретін негізгі құбылыстарға мыналар жатады:

- ◆ құндылықтар;
- ◆ дүниетаным;
- ◆ технологиялар (интернет, әлеуметтік желілер, жасанды интеллект, ақпарат тасымалдаушылардың түрлері);
- ◆ қарым-қатынас сапасы;
- ◆ білім беру;
- ◆ оқыту әдістері;
- ◆ ақпаратты тұтыну тәсілдері.

X ұрпағына жақсы өмір мен тұрақтылыққа ұмтылу, бейіндік білім бойынша жұмыс істеу, классикалық білімді бағалау тән.

Y ұрпағы немесе миллениалдар интернеттің даму дәуірінде цифрлық технологиялармен айналысады. Ерекшеліктер: басқалар сияқты болмауға, ерекшеленуге деген ұмтылыс; отбасын құру басымдық емес (Y ұрпағында чайлдфри көбірек); ересек өмірге көшуді, отбасын құруды кейінге қалдыру тән.

Z ұрпағы туралы дүниеге қолдарына смартфон ұстап келген дейді. Бұл ұрпақ балаларының әлемі басқаша: цифрлық қызметтер мен технологиялар олар үшін үйреншікті нәрсе. Олар өмірлерін интернетсіз елестете алмайды, өздеріне қажет ақпаратты академиялық мәтіндерден емес, бірнеше секунд ішінде Google

Согласно данной концепции, каждое поколение – это не только дети своих родителей, а дети своего времени. Следовательно, системы ценностей людей, выросших в разные исторические эпохи, существенно различаются. Они формируются не только в результате семейного воспитания, но и под влиянием экономических, социальных, технических и политических факторов своего времени

Штраус и Хоув выделили следующие три последних поколения:

- **поколение X** (1961–1981) – родители современных подростков;
- **поколение Y**, или миллениалы (1982–2004) – родители будущих подростков и современная молодежь;
- **поколение Z**, или зумеры (с 2005 по 2025 г.) – современные и будущие подростки.

Основываясь на теории поколений, можно заключить, что современные родители относятся к поколениям X (42 года и старше) и Y (19 лет и старше), а дети – к поколению Z (от 0 до 18 лет). Чтобы лучше понимать разницу между поколениями, важно проследить обусловленность свойственных им черт.

Ключевым явлениям в мире, влияющим на всех людей и позволяющим проследивать общие черты поколений, относятся:

- ◆ ценности;
- ◆ мировоззрение;
- ◆ технологии (интернет, социальные сети, искусственный интеллект, тип носителей информации);
- ◆ качество общения;
- ◆ образование;
- ◆ способы обучения;
- ◆ способы потребления информации.

Людам поколения X свойственно стремиться к лучшей жизни и стабильности, работать по профильному образованию, ценить классическое образование.

Поколение Y, или миллениалы, в эпоху развития интернета вовлечены в цифровые технологии. Особенности: желание быть не такими, как все, выделяться; создание семьи не приоритет (в поколении Y больше чайлдфри); характерно оттягивать переход во взрослую жизнь, обжа-

арқылы табуды жөн көреді. Сонымен қатар, олардың көбі ғылым мен технологияға – биомедицина мен робототехникаға, бағдарламалау мен экологияға қызығушылық танытады. Жасөспірімдердің көпшілігі ауыр физикалық еңбекті қажет етпейтін әрекеттерді қалайды. Z ұрпағының өкілдері оңай табысқа табынумен сипатталады, олардың көпшілігі интернетте үлкен ақша табады. Олар білім беру жүйесіндегі консерватизмді қабылдамайды.

Z ұрпағында құндылықтардың материалсыздандырылуы, яғни өмірдің тез өзгеруіне, ата-аналармен дүниетанымдық алшақтыққа, ақпараттың шамадан тыс жүктелуіне байланысты өмірлік принциптер мен өмірлік бағдарлардың бұлыңғырлануы байқалады.

Бұл ұрпақтың өкілдері тәжірибе мен әсер алуға, ақпаратпен жылдам алмасуға ұмтылады. Ол үшін өзін-өзі жүзеге асыру, мансап пен әлауқат құнды, қарым-қатынаста – жеке бәсекелестік, көшбасшылық, бірақ сонымен бірге-серіктестік, талқылаулар мен сараптамалық бағалаулар негізінде ұжымдық шешім қабылдау. Денсаулық құнды, бірақ рухани құндылықтар, отбасылық құндылықтар құнсызданады.

Z ұрпағының көзқарастарын, қызығушылықтары мен қажеттіліктерін, басқа да көптеген ерекшеліктерді зерттеу кезінде мынадай жағымсыз ерекшеліктер анықталады:

- ♦ есею алдындағы қорқыныш, инфантилизм;
- ♦ эмоционалды байланыстардың болмауына байланысты жүйке жүйесінің дамуындағы ауытқулар (әсіресе анасы тарапынан) және ақпараттың көптігі;

ведение семьей.

Про поколение Z говорят: родились со смартфоном в руках. Мир детей этого поколения иной: цифровые сервисы и технологии являются для них абсолютно естественными. Они не представляют себе жизнь без интернета, предпочитая находить информацию не в академических текстах, а с помощью Google за считанные секунды. При этом многие интересуются наукой и технологиями: биомедициной, робототехникой, программированием и экологией. Большинство подростков отдают предпочтение престижным занятиям, где не требуется тяжелый физический труд. Для представителей поколения Z характерен культ легкого успеха, многие из них уже зарабатывают большие деньги в интернете. Консерватизм системы образования их отталкивает.

У поколения Z наблюдается дематериализация ценностей, т.е. размывание жизненных принципов и ориентиров вследствие быстрого изменения жизни, мировоззренческого разрыва с родителями, информационной перегруженности. Представители этого поколения стремятся к получению опыта и впечатлений, быстрому обмену информацией. Для них ценны самореализация, карьера и благосостояние, в отношениях персональная конкуренция, лидерство, но вместе с тем партнерство, коллективное принятие решений на основе обсуждений и экспертных оценок. Здоровье как основа жизнедеятельности имеет определенное значение, но духовные ценности, в том числе семейные, девальвируются.

При изучении взглядов, интересов и потребностей поколения Z в числе многих других особенностей выявляются такие негативные факторы, как:

- ♦ страх перед взрослением, инфантилизм;
- ♦ нарушения в развитии нервной системы вследствие недостатка эмоциональных контактов (особенно со стороны матери) и переизбытка информации;
- ♦ синдром дефицита внимания и гиперактивность и, как следствие, зачастую низкая успеваемость;
- ♦ неадекватная самооценка;

- ◇ зейін тапшылығы және гипербелсенділік (ЗТГ), нәтижесінде көп жағдайда – үлгерімнің төмендігі;
- ◇ өзін-өзі бағалаудың сәйкессіздігі;
- ◇ «клиптік ойлау» – ақпаратты талдап, шешім қабылдауға деген үстірт көзқарас;
- ◇ әлемнен оқшаулануға және сонымен бірге қоғамда танылуға ұмтылу;
- ◇ басқалардың пікіріне, манипуляциясына, әлеуметтік желілердің әсеріне икемділік;
- ◇ саяси немқұрайлылық, азаматтылықтың төмен деңгейі;
- ◇ жауапкершілікті мойындамау;
- ◇ некенің азаматтық және суррогаттық түрлеріне ұмтылу (демалыс күнгі отбасы).

Сонымен қатар, қазіргі шындық ойынсауық қажеттілігін қанағаттандыру үшін көптеген мүмкіндіктер ұсынады. Бұл құбылыстың себебі:

- ◇ гиперқамқорлық;
- ◇ интернеттен ақпараттың шамадан тыс жүктелуі;
- ◇ фрустрация тәжірибесінің болмауы, проблемаларды өз бетінше шешу, қиындықтарды жеңу;
- ◇ стрестік жағдайларда өзін жұмылдыру қабілетінің жоқтығы;
- ◇ «мәжбүрлі дәрменсіздік» жағдайы және т.б.

- ◇ клиповое мышление – поверхностный подход к анализу информации и принятию решений;
 - ◇ стремление отгородиться от мира и в то же время быть признанным в обществе;
 - ◇ податливость чужому мнению, манипуляциям, влиянию соцсетей;
 - ◇ политическая индифферентность;
 - ◇ низкий уровень гражданственности;
 - ◇ желание уйти от ответственности;
 - ◇ стремление к гражданским и суррогатным формам брака (семья выходного дня, гостевой брак) и т. д.
- К тому же современная действительность предоставляет большое разнообразие возможностей для удовлетворения потребности в развлечениях. Причины данного явления:
- ◇ гиперопека;
 - ◇ перегруженность информацией из интернета;
 - ◇ отсутствие опыта фрустрации, самостоятельного решения проблем, преодоления трудностей;
 - ◇ неспособность мобилизации в стрессовых ситуациях;
 - ◇ состояние «вынужденной беспомощности» и др.

У детей и подростков, не имеющих друзей разного возраста, отсутствует возможность передачи опыта от старших к младшим. Как следствие, возникает острая необходимость в контакте со взрослыми, оказании родительской помощи и заботы.

Для родителей современных подростков важны профессионализм, признание, способность преодолевать трудности в целях сохранения стабильности, самореализация, личностный рост и т. д.

Важными качествами родителей для решения конфликтов в системе «родитель – ребенок» являются:

- ◆ умение налаживать контакт;
- ◆ безоценочное слушание;
- ◆ эмоциональный интеллект, позволяющий прорабатывать эмоции ребенка и направлять их в нужное русло;
- ◆ навыки профилактики деструктивного поведения.

Әр түрлі жастағы достары жоқ балалар мен жасөспірімдерде тәжірибені үлкендерден кішіге беру мүмкіндігі жоқ. Нәтижесінде ересектермен байланыста болу, ата-аналарға көмек көрсету және қамқорлық жасау қажеттілігі туынчдайды.

Қазіргі жасөспірімдердің ата-аналары үшін кәсібилік, танылу, тұрақтылықты сақтау мақсатында қиындықтарды жеңе білу, өзін-өзі жүзеге асыру, жеке өсу және т. б. маңызды.

«Ата-ана – бала» жүйесіндегі жанжалдарды шешу үшін ата-аналардың маңызды қасиеті:

- ◆ байланыс орната білу;
- ◆ бағаламастан тыңдау;
- ◆ баланың эмоцияларын пысықтауға және оларды дұрыс бағытқа бағыттауға мүмкіндік эмоционалдық интеллект;
- ◆ деструктивті мінез-құлықтың алдын алу дағдылары.

Ұрпақтар сабақтастығы мәдениетін дамыту мақсатында ересектер мен балалар уақыт өзімен бірге әкелетін айырмашылықтарға сәйкес бір-бірін түсінуге және өзара әрекеттесуге үйрену керек.

Бұл ретте балалардың әлауқатының және бала мен ата-ана қарымқатынасын нығайтудың негізі тәрбиенің басты және үздік құралы – позитивті ата-ана мәдениеті болуға тиіс.

В целях развития культуры преемственности поколений взрослые и дети должны научиться понимать и взаимодействовать друг с другом в соответствии с различиями, которые несет с собой дух времени.

При этом основой благополучия детей и укрепления детско-родительских отношений должна стать культура позитивного родительства – главного и лучшего инструмента воспитания.

АТА-АНАЛАРҒА ЕСКЕРТПЕ «ОЙДАН ШЫҒАРМА!»

РОДИТЕЛЯМ НА ЗАМЕТКУ «НЕ ВЫДУМЫВАЙ!»

*13 жаста қандай мәселелер
болуы мүмкін?*

Ересектер балалар мен
жасөспірімдердің сезімдерін қалай
жоққа шығарады және
бұл неге қауіпті?

*Какие могут быть
проблемы в 13 лет?*

Как взрослые обесценивают
чувства детей и подростков,
и почему это опасно?

Мамандар алаңдатарлық фактіні анықтап отыр: соңғы уақытта жасөспірімдер арасындағы депрессия жағдайлары айтарлықтай жиілеп кетті, оларды әлдеқайда жиі байқауға болады. Бұл – дер кезінде анықтауды қажет ететін психикалық бұзылыс, әрі неғұрлым ерте анықталса – соғұрлым жақсы.

Депрессивті күйлер симптомдарының мінез-құлықтық көрсеткіш

- ◆ Белсенді және сергек бала бір сәтте тыңдап, тыныш болып қалады.
- ◆ Жиі жалғыз қалады.
- ◆ Ата-анасынан, басқа отбасы мүшелерінен, туыстарынан,

Специалисты констатируют тревожный факт: в последнее время значительно участились случаи подростковой депрессии. Это психическое расстройство, которое необходимо своевременно выявлять, причем чем раньше, тем лучше.

Поведенческие маркеры симптомов депрессивных состояний

- ◆ Шумный и бойкий ребенок одновременно становится послушным и тихим.
- ◆ Частые эпизоды одиночества.
- ◆ Отдаление от родителей, других членов семьи, родственников, друзей, одноклассников.

достарынан, сыныптастарынан алыстау.

- ◆ Үнемі қайталанатын сөз тіркестері: «Мен ештеңе қаламаймын», «Маған ештеңе керек емес», «Бұл маған қызық емес», «Мені жайыма қалдырыңыз!», «Маған араласпаңыз!» және т.б.
- ◆ Себепсіз көңіл-күйінің жиі ауысуы.
- ◆ Зейін салуының бұзылуы.
- ◆ Бұрын қуаныш сыйлаған дүниелерге деген қызығушылықтың немесе ләззаттың жоғалуы.
- ◆ Шаршау, қуаттың жоғалуы.
- ◆ Пайдасыздық сезімі, шамадан тыс және негізсіз кінә сезімі.
- ◆ Ойлау, зейінді шоғырландыру қабілетінің төмендеуі.
- ◆ Шешім қабылдаудағы қиындықтар.
- ◆ Ынжықтық, шешімсіздік.
- ◆ Ашығу сезімінің әлсіреуі немесе күшеюі (тәбеттің төмендеуі немесе артуы).
- ◆ Ұйқының бұзылуы: ұйқысыздық немесе гиперсомния (күндізгі қатты ұйқышылдық).
- ◆ Әлсіздік, тез шаршау.
- ◆ Өзін-өзі төмен бағалау.

Ұсақ-түйек жанжалдарды ересектер маңызсыз деп есептегенімен, балалар оларды өздеріне қатысты етіп қабылдайды, өздерін кінәлі сезіне бастайды және үмітті ақтамадық деп ойлайды.

Мектептегі жанжалдарды да балалар әртүрлі қабылдайды. Ересектерге

- ◆ Постоянно повторяющиеся фразы: «Я ничего не хочу», «Мне ничего не надо», «Мне это неинтересно», «Оставьте меня в покое!», «Не лезьте ко мне!» и т. п.
- ◆ Частая смена настроения без видимых причин.
- ◆ Нарушение концентрации внимания.
- ◆ Потеря интереса или удовольствия от деятельности, ранее приносившей радость.
- ◆ Усталость, потеря энергии.
- ◆ Чувство бесполезности, чрезмерной необоснованной вины.
- ◆ Снижение способности мыслить, концентрироваться.
- ◆ Затруднения в принятии решений.
- ◆ Нерешительность.
- ◆ Снижение или усиление аппетита.
- ◆ Нарушения сна: бессонница или гиперсомния (сильная сонливость в течение дня).
- ◆ Слабость, повышенная утомляемость.
- ◆ Низкая самооценка и т. д.

Мелкие конфликты, которые взрослым кажутся незначительными, дети проецируют на себя, начинают считать себя виноватыми и думают, что не оправдали ожиданий.

Школьные конфликты дети также воспринимают по-разному. Взрослым может казаться, что ссора с подругой или другом – пустяк. В таких случаях

құрбысы немесе досымен болған ренжісу – болмашы нәрсе болып көрінуі мүмкін. Мұндай жағдайларда жиі мынадай сөздер айтылады: «Осындай ғана проблемаң болса екен!», «Сол үшін ренжіп отыр ма?», «Бұл бәрібір өзінен-өзі шешіледі, бос әңгіме ғой» және т.б.

Баланы айыптау, оның мәселелерін бағаламау, сынау, қиындықтары мен проблемаларына күмән келтіру – ата-аналардың ең кең тараған жаңсақ пікірлерінің бірі. Бұл әрекеттердің салдары ауыр болуы мүмкін: девиантты мінез-құлық, әлеуметтік бейімделуде қиындықтар, мазасыздық, аландаушылық және т.б.

«Оларға менің проблемаларым бәрібір!», «Анам мені тым жақсы өмір сүріп жүр деп айтады», «Олар мені түсінбейді!», «Ата-анам мені бос нәрсеге бола уайымдап жүр деп есептейді» – міне, мұндай сөздерді балалардан, әсіресе жасөспірімдерден жиі естуге болады. Бұрын мұндай жағдайлар 13–14 жаста басталса, қазір – 9–10 жастан байқалады.

Ұрпақтар арасындағы өзара түсінбеушілік әрдайым болған. Түргеневтің әйгілі «Аталар мен балалар» шығар-

часто звучат фразы: «Да мне бы твои проблемы!», «Нашел из-за чего расстраиваться!», «Это все глупости, все решится само собой» и т. д.

Осуждать ребенка, недооценивать его проблемы, критиковать, ставить под сомнение его трудности и проблемы – одни из самых распространенных родительских заблуждений, имеющих далеко идущие последствия, в том числе девиантное поведение, трудности в социальной адаптации, тревожность, беспокойство и др.

«Им по фигу мои проблемы!», «Мама говорит, что я с жиру бешусь», «Они меня не понимают!», «Родители говорят, что я страдаю из-за фигни» – вот что можно часто слышать от детей, особенно подросткового возраста. Причем если раньше это начиналось в 13–14, то сейчас – в 9–10.

Взаимное непонимание представителей поколений было всегда. Вспомним знаменитое произведение Тургенева «Отцы и дети». Так почему же родители продолжают обесценивать, а подростки – протестовать?

Обесценивание – признак токсических отношений в семье. И

масын еске алсақ та жеткілікті. Сонда неге ата-аналар әлі күнге дейін бағаламауды жалғастырып, жасөспірімдер қарсы шығады?

Бағаламау – отбасының токсикалық қатынастарын білдіретін белгі. Егер ата-аналар өз баласына осылай жасаса, онда 99% жағдайда олар бір-біріне және өздеріне де дәл солай әрекет етеді.

Бағаламаушы ата-аналар өз балаларын шын мәнінде сүйе алады, бірақ олар баланы «адам болу» үшін қалай тәрбиелеу керектігі туралы қате түсінікке ие. Ең жақсы ниеттермен олар баланың жақсырақ болуға деген ынтасын оятатындығын ойлайды.

Есінде сақтау керек, ата-аналар – балалар үшін әлемді түсіндірушілер. Олардың кері байланысы балаға өзіне жақсы немесе жаман екендігін түсінуге көмектеседі. Сондықтан, балаға артық мақтау айтып немесе оның артықшылықтарын төмендетіп, бұрмаланған түсіндірулерге жол бермеу өте маңызды.

Бағаламау – бұл зорлық-зомбылықтың бір түрі, психиканы жаралайтын фактор. Біз үнемі өміріміздегі барлық нәрсені, соның ішінде өзімізді және жетістіктерімізді бағалап отырамыз. Жиі

если родители это практикуют по отношению к своему ребенку, то с вероятностью 99% они поступают так же по отношению друг к другу и к себе.

Обесценивающие родители могут вполне любить своих детей, но у них ошибочное представление о том, как нужно воспитывать ребенка, чтобы тот «вырос человеком». Руководствуясь лучшими побуждениями, они считают, что так вызовут у ребенка желание стать лучше.

Нужно помнить, что родители – это интерпретаторы мира для детей. Обратная связь от них помогает ребенку понять, хороший он или плохой. Поэтому важно не допустить искаженной трактовки, чтобы не впасть в крайности: захваливать или занижать преимущества ребенка.

Обесценивание – одна из форм насилия, травмирующий психику фактор. Мы постоянно оцениваем все в своей жизни, в том числе себя и собственные достижения. И нередко, размышляя, приходим к выводу: гордиться рано, еще есть куда расти.

Хорошо, когда речь идет о здоровой самокритике. Но случается, что у нас просыпается привычка все обесценивать. Тогда ее жертвой становимся не

ойланғанда, «әлі мақтануға ерте, өсуге әлі көп орын бар» деген қорытындыға келеміз. Бұл сау самокритика туралы сөз болғанда жақсы. Бірақ кейде бізде бәрін бағаламау әдеті оянып кетеді. Сонда оның құрбаны тек біз емес, баламыз да болады, себебі мұндай жағдайда өсіп-дамуға және тәжірибе жинауға толық мүмкіндік болмайды.

Егер ата-аналар үнемі балаларына төмендететін сөздер айтса, онда баланың оң өзіндік бағасын қалып-тастыру міндетін орындауы екіталай. Өйткені, өзінді қалай бағалай аласың, егер басқалар сені бағаламаса?

Бағаламауды бәріне де қолдануға болады: пікірлерге, сөздерге, іс-әрекеттерге, жетістіктерге, сыртқы келбетке және т.б. Бірақ егер ересектер арасында бағаны төмен-детуді бәсекелестік күресінің немесе қорғаныс механизмі ретінде қарастыруға болатын болса, онда неге көптеген ата-аналар өз балаларына осылай әрекет етеді – бұл сұрақ әлі де ашық.

**Ата-аналардың құнсыздандыратын
фразалары мен олардың
балаларынан алынған
қорытындылары**

Не деп бос сөйлеп тұрсың? / Менің пікірім ештеңе білдірмейді.

только мы, но и наши дети, которые, живя в таких условиях, не могут полноценно развиваться и набираться опыта.

Если родители постоянно производят в адрес ребенка обесценивающие фразы, то с задачей сформировать у него положительную самооценку они точно не справятся. Ведь как можно ценить себя, если тебя не ценят другие?

Обесценивать можно все: мнение, слова, поступки, достижения, внешность и т. д. Но если среди взрослых обесценивание можно считать элементом конкурентной борьбы или защитным механизмом, то почему многие родители делают это по отношению к своим детям – вопрос открытый.

**Примеры обесценивающих фраз
родителей и выводы, которые
ребенок делает из них**

Что за ерунду ты несешь? / Мое мнение ничего не значит.

Я лучше знаю, что делать. / От меня ничего не зависит.

Смотри, как Арман хорошо ездит на велосипеде. / Я не такой, как хочется папе.

Красиво, но далеко до шедевра. / Я не заслужил, чтобы меня похвалили.

**Сіз балаңызды бағаламаған кезде, ол сізді сүюді тоқтатпайды –
ол өз-өзін сүюді тоқтатады.**

**Когда вы обесцениваете ребенка, он не перестает любить вас –
он перестает любить себя.**

Мен не істеу керектігін жақсырақ білемін. / Менің орнымда ештеңе өзгермейді.

Қара, Арман велосипедті қаншалықты жақсы жүргізеді. / Мен әкем қалағандай емеспін.

Әдемі, бірақ керемет емес. / Мен мақтауға лайық емеспін.

Сен тіпті ыдысты дұрыс жууға да қабілетті емессің! / Менің қолымнан ештеңе келмейді

Маңызды емес нәрселерге шағымдануды тоқтат! / Мені түсінбейді...

Ондай болуы мүмкін емес, қиялдама. / Менің сөздеріме сенбейді.

Ты даже посуду нормально помыть не можешь! / Я ничего не умею.

Прекрати ныть по пустякам! / Меня не понимают...

Такого не может быть, не фантазируй. / Моим словам не доверяют.

Мне бы твои проблемы, вот у меня... / Мне никто не поможет.

Давайте ребенку возможность высказаться. Меньше авторитарного подхода, больше диалога. У ребенка должен быть выбор: принять вашу точку зрения как более опытного человека или остаться при своей. Это требует терпения со стороны родителей, но в результате вырастет

Негізінен, құнсыздандыру – бұл өз-өзін қабылдауға хронологиялық түрде қарсы адамдар қолданатын қорғаныс механизмі, олар басқалардан үстем болуға, өздерінің өзін-бағалау мәселелерін жасыруға немесе күшті эмоционалды сезімдерден аулақ болуға тырысады.

Олар өздерінің қанағаттанбаған қажеттіліктерін: махаббатқа, шартсыз қабылдауға, өз құндылығын, сезімдерін жасыруға ұмтылады. Өзін қоршағандардың сезімдері мен жетістіктерін төмендетуге тырысатын адамдар да «құнсыздандырудың» нысандары сияқты, аз да болса қиналады.

Сенің мәселелеріңді менің басыма берсе ғой... / Маған ешкім көмектеспейді.

Балаларға өз пікірін білдіру мүмкіндігін беру керек. Авторитарлық тәсілді азайтып, диалогты көбейту керек. Балада таңдау болуы тиіс: сіздің тәжірибелі адам ретінде ұсынған көзқарасыңызды қабылдау немесе өз пікірінде қалу. Бұл ата-аналардан шыдамдылықты талап етеді, бірақ нәтижесінде ойлай білетін, өз пікірін негіздей алатын адам өседі.

Балаға, әсіресе жасөспірімге, ата-ананың қолдауы, оның сезімдерін түсіну, күш-жігеріне әділ баға беру, оның ішкі жұмысына, рухани жолына деген құрмет қажет. Тұлғалық қалыптасуы «уайымдау» арқылы жүреді. Әрі баланы қалай қолдайтыны, ата-ананың қолдауы оның шынымен бақытты болуына қаншалықты әсер ететінін айқындайды.

По сути, обесценивание – это защитный механизм, которым пользуются люди с хроническим неприятием себя, чтобы возвыситься над другими, замаскировать проблемы с собственной самооценкой или избежать сильных эмоциональных переживаний. Они стремятся скрыть свои неудовлетворенные потребности: в любви, безусловном принятии, ощущении собственной ценности. Люди, пытающиеся обесценить чувства или заслуги окружающих, страдают не меньше объектов «обесценки».

мыслящий человек, который имеет личное мнение и может его обосновать.

Ребенку, особенно подростку, необходимы родительская поддержка, понимание его чувств, справедливая оценка его усилий, уважение к той внутренней работе, которую он продвигает, к его духовному пути. Становление личности происходит в «переживательной» сфере. И то, как ребенка поддерживают родители, во многом определяет, будет ли он по-настоящему счастлив.

БІЗГЕ ЖАҚСЫ АТА-АНА БЕРІҢДЕР, БІЗ ЕҢ ЖАҚСЫ БАЛА БОЛАМЫЗ ОТБАСЫЛЫҚ ТӘРБИЕГЕ АРНАЛҒАН ПАЙДАЛЫ САЙТТАР

ДАЙТЕ НАМ ЛУЧШИХ РОДИТЕЛЕЙ, И МЫ БУДЕМ ЛУЧШИМИ ДЕТЬМИ ПОЛЕЗНЫЕ САЙТЫ ДЛЯ СЕМЕЙНОГО ВОСПИТАНИЯ

<http://slobodabeshkil.isetskobr.ru/%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8F%D0%BC-3/>

- Электрондық күнделік
- Құқықтық ақпарат интернет-порталы
- Дарынды балалар

<http://www.7ya.ru> Отбасы

Болашақ және қазіргі ата-аналарға арналған сайт. Тәжірибе алмасу және келесі тақырыптарда жарияланымдар: сәби күту, балалар туралы барлық мәліметтер, білім мен мансап, отбасы, демалыс, тұрмыс, бос уақыт және т.б.

<http://www.8ya.ru>

Көпбалалы отба-сыларға арналған клуб. Сайт көп балалы отбасылардың мәселелеріне арналған және оларды қызықтыруы мүмкін барлық аспектілерді қамтиды: балаларды туу және тәрбиелеу, құқықтық мәселелер, жобалар, діни тәрбие, үй шаруашылығы және тағы басқа.

<http://www.solnyshko.ee>

«Күншуақ» балаларға арналған ойын-сауық және танымдық портал. *Балалар үшін:* ойын-сауық (ойындар, мультфильмдер, ертегілер, бояулар) және пайдалы материалдар («Неліктен?» айдары, «Аспазша кеңестері», жануарлар туралы әңгімелер, әдеп сабағы және т.б.). *Ата-аналар мен мұғалімдер үшін:* түрлі тақырыптағы өлеңдер мен жұмбақтар, мақал-мәтелдер, балалар мерекелеріне арналған сценарийлер және тағы басқа.

<http://slobodabeshkil.isetskobr.ru/%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8F%D0%BC-3/>

- Электронный дневник
- Интернет-портал правовой информации
- Одаренные дети

<http://www.7ya.ru> Семья

Сайт для будущих и настоящих родителей. Обмен опытом и публикации на темы: ждем ребенка, все о детях, образование и карьера, семья, отдых, быт, досуг и т. д.

<http://www.8ya.ru>

Клуб многодетных семей. Сайт посвящен проблемам многодетных семей и отражает все аспекты, которые могут заинтересовать многодетные семьи: рождение и воспитание детей, правовые аспекты, проекты, религиозное воспитание, домоводство и многое другое.

<http://www.solnyshko.ee>

Детский развлекательно-познавательный портал «Солнышко». *Для детей:* развлечения (игры, мультфильмы, сказки, раскраски) и полезные материалы («Почемучка», «Советы Поварешкина», рассказы о зверятах, уроки хороших манер и др.). *Для родителей и педагогов:* масса стишков и загадок на самые разные темы, пословицы и поговорки, сценарии к детским праздникам и т. д.

<http://parents.agava.ru>

Ата-аналар клубы: балаларды тәрбиелеу мен ерте дамуына арналған әртүрлі материалдар: тәрбие мәселелері туралы кітаптар, мақалалар мен жарияланымдар мәтіндері, балалар әндері мен өлеңдері, медициналық кеңестер, балалардың ерте дамуына арналған түрлі әдістемелердің сипаттамасы және тағы басқа.

<http://www.kid.ru>

Балаларға арналған ақпараттық сервер: «Kid» электронды журналының жарияланымдары; балалардың дамуы, денсаулығы, тамақтануы, білімі мен тәрбиесіне қатысты ата-аналарға арналған материалдар; заңгерлер мен психологтардың кеңестері; «Бала және дәрі-дәрмек» энциклопедиясы; «Балалар кітапханасы» және «Аналар кітапханасы» бөлімдеріндегі электронды басылымдар.

<http://www.sciteclibrary.ru/family/>

Отбасылық тәрбие: Балаларды тәрбиелеу мен күтім жасауға қатысты әртүрлі ақпараттар жинағы. Сайт SciTecLibrary ғылыми-техникалық кітапханасының отбасын жоспарлау мәселелеріне арналған бөлімі болып табылады.

<http://www.virastayka.ru>

Отбасылық портал «Вырастайка»: Әртүрлі жастағы балаларға арналған дамытушы және оқытушы ойындарды таңдауға әрі сатып алуға болатын ойыншықтар дүкені; балалардың денсаулығы, тәрбиесі, оқуы және бос уақытын ұйымдастыру мәселелерін талқылауға арналған материалдар жинақталған ата-аналар клубы.

<http://www.parenting.ru/>

Аналарға – балалар туралы: Аналарға арналған ақпарат: нәрестені күту, тамақтандыру және денсаулығынан бастап, бала-ның дамуы, оқуы және тәрбиенің психологиясына дейін.

<http://www.raskraska.ru/> Раскраска. Александр Бабушкиннің интернет-студиясы. Мұнда бояуға арналған суреттерді тауып, оларды ақ-қара нұсқада басып шығаруға болады. Барлық бояу суреттері тегін ұсынылады.

<http://parents.agava.ru>

Родительский клуб: разнообразные материалы по воспитанию и раннему развитию детей: тексты книг, статей и публикаций о проблемах воспитания, детские песни и стихи, медицинские советы, описание различных методик раннего развития детей и др.

<http://www.kid.ru>

Детский информационный сервер: публикации электронного журнала «Kid»; материалы для родителей о развитии детей, их здоровье, питании, образовании и воспитании; советы юристов и психологов; энциклопедия «Ребенок и лекарства»; электронные издания в разделах «Детская библиотека», «Библиотека для мам».

<http://www.sciteclibrary.ru/family/>

Семейное воспитание: собрание различной информации по воспитанию и уходу за детьми. Сайт является разделом Научно-технической библиотеки SciTecLibrary, посвященным вопросам планирования семьи.

<http://www.virastayka.ru>

Семейный портал «Вырастайка»: магазин игрушек, где можно выбрать и купить развивающие и обучающие игры для детей различного возраста; родительский клуб, в котором можно найти материалы для обсуждения вопросов здоровья, воспитания, обучения, организации досуга детей.

<http://www.parenting.ru/>

Мамам о детях: информация для мам от ухода за младенцем, питания и здоровья до развития и обучения и психологии воспитания.

<http://www.raskraska.ru/>

Раскраска. Интернет-студия Александра Бабушкина. Здесь можно найти рисунки для раскраски и распечатать их в черно-белом варианте. Все раскраски предоставляются бесплатно.

<http://www.fw.ru/index.html>

«Отбасы әлемі» интернет-жүйесі: Отбасы және отбасылық саясат мәселелері бойынша әртүрлі пайдалы ақпарат; «Отбасы әлемі» журналы; отбасылық клуб.

<http://baby.inlife.ru/baby.php>

Бала және отбасы: Денсаулық пен тамақтану, ақыл-ой және дене дамуы, ойындар мен ойыншықтар, зиянды әдеттер, тәрбие мен отбасылық қарым-қатынас мәселелері. Сайтты педиатр дәрігер мен психолог дәрігер жүргізеді.

<http://www.plohich.ru/>

Әкенің жазбалары: Балаларының өсуін бақылап, олардың дамуына белсенді қатысатын әкенің күнделігі; бала-лармен бірге қолөнер және аппликация жасауға арналған кеңестер және басқа да пайдалы материалдар.

<http://detstvo.ru/>

Балалық шақ: Балалар мен ата-аналарға арналған сайт: электронды балалар кітапханасы, аспаздық кітап, әндер мен ертегілер; балалар радиосының бағдарламаларын онлайн тыңдауға болады.

<http://www.skazochki.narod.ru>

Балалар әлемі: Балалар мен ата-аналарға арналған сайт: мәтіндік және аудио форматтағы ертегілер, жұмбақтар мен тапсырмалар, балалар әндері мен онлайн мультфильмдер.

<http://www.psytoys.ru/>

Ойын мен ойыншықтар: оқу-әдістемелік орталықтың сайты ата-аналарға түрлі дамытушы ойыншықтар мен ойын түрлері туралы ақпарат ұсынады, ойын-шықтардың тарихы жайлы әңгіме-лейді, әртүрлі жастағы балаларға ойыншық таңдауға қатысты кеңестер береді. «Кітапхана» бөлімінде ата-аналар мен мамандарға арналған психологиялық және педагогикалық әдебиеттердің (кітаптар мен мақалалардың) аннотацияланған каталогы бар.

NEW <http://beautiful-all.nm.ru/deti/deti.html>

Барлық жақсылық – балаларға.

Балаларға арналған ресурстар қоры: орыс тіліндегі және басқа тілдердегі балалар ресурстарына сілтемелер – ертегілер, жыл мезгілдеріне байланысты мерекелерге арналған материалдар, тұсқағаздар мен суреттер, қызықты сайттарға шолулар, аспаздық рецепттер, денсаулық мәселелері және тағы басқа.

<http://www.fw.ru/index.html>

Интернет-система «Мир семьи»: разнообразная полезная информация по вопросам семьи и семейной политики; журнал «Мир семьи»; семейный клуб.

<http://baby.inlife.ru/baby.php>

Ребенок и семья: здоровье и питание, умственное и физическое развитие, игры и игрушки, вредные привычки, проблемы воспитания и взаимоотношений в семье. Сайт ведут врач-педиатр и врач-психолог.

<http://www.plohich.ru/>

Заметки отца: дневник отца, наблюдающего за ростом своих детей и принимающего в их развитии активное участие; советы по изготовлению поделок и приложений с детьми и др.

<http://detstvo.ru/>

Детство: сайт для детей и родителей: электронная детская библиотека, кулинарная книга, песни и сказки; можно прослушать онлайн программы детского радио.

<http://www.skazochki.narod.ru>

Детский мир: сайт для детей и родителей: сказки в текстовом и аудиоформате, загадки и задачи, детские песенки и мультфильмы онлайн.

<http://www.psytoys.ru/>

Игры и игрушки: сайт учебно-методического центра предоставляет родителям информацию о различных развивающих игрушках и видах игр, рассказывает об истории игрушек, дает советы родителям по подбору игрушек для детей различных возрастов. В разделе «Библиотека» – аннотированный каталог психологической и педагогической литературы (книг и статей) для родителей и специалистов.

NEW <http://beautiful-all.nm.ru/deti/deti.html>

Все лучшее – детям: копилка детских ресурсов: ссылки на русскоязычные и иноязычные ресурсы для детей: сказки, материалы по праздникам различных времен года, обои и картинки, обзор интересных сайтов, кулинарные рецепты, вопросы здоровья и др.

ҚАУІПСІЗ ЖАЗ АҚЫЛДЫ ДЕМАЛЫСТЫҢ ЖОЛДАРЫ ҚАНДАЙ?

БЕЗОПАСНОЕ ЛЕТО КАК ОТДЫХАТЬ С УМОМ?

А. Д. Дәулет,
тәжірибелі психолог,
әдіскер-ұйымдастырушы,
«Өркен» балалардың әл-ауқаты
жөніндегі ұлттық ғылыми-
практикалық институты,
Алматы қ.

А. Д. Даулет,
практикующий психолог,
методист-организатор,
Национальный
научно-практический институт
благополучия детей «Өркен»,
г. Алматы

Жаз! Барлық оқушылар үшін көптен күткен уақыт. Демалыс, жарқын күн, көңілді серуендеу, достарыңызбен ойнау, табиғатқа саяхаттау, теңізде немесе ауылда демалу – мұның бәрі жазғы күндерді ұмытылмас етеді.

Бірақ Бостандық қуанышымен бірге жазда көңіл-күйді бұзатын және тіпті денсаулыққа зиян келтіретін түрлі қауіптер пайда болады.

Жаздың көңілді, қызықты және ең бастысы қауіпсіз өтуі үшін қарапайым, бірақ өте маңызды ережелерді білу және сақтау қажет. Бұл ережелер сыртта, судың жанында, орманда, үйде және демалыс кезінде болуы мүмкін әртүрлі жағдайларда өзін қалай ұстау керектігін түсінуге көмектеседі.

Лето! Самая долгожданная пора для всех школьников. Каникулы, яркое солнце, веселые прогулки, игры с друзьями, поездки на природу, отдых на море или в деревне – все это делает летние дни незабываемыми.

Но вместе с радостью свободы именно летом появляются и разные опасности, которые могут испортить настроение и даже нанести вред здоровью.

Чтобы лето прошло весело, интересно и главное безопасно, нужно знать и соблюдать простые, но очень важные правила. Эти правила помогут понять, как вести себя на улице, вблизи воды, в лесу, дома и в разных ситуациях, которые могут случиться во время отдыха.

Өзіне және басқаларға қамқорлық жасауды білетін адам ғана өз демалысын қауіпсіз және толыққанды ете алады!

Сделать свой отдых безопасным и полноценным сможет только тот, кто умеет заботиться о себе и других!

Көшедегі қауіпсіздік

- ◆ Жолдан тек жаяу жүргіншілер өткелімен өтіңіз.
- ◆ Жасыл түс жанып тұрса да, жан-жаққа қарауды ұмытпаңыз.
- ◆ Ашық түсті киім киіңіз, әсіресе кешке-сондықтан сіз жүргізушілерге жақсы көрінесіз.
- ◆ Жолдың жанында ойнамаңыз.
- ◆ Ешқандай жағдайда жолға қарай жүгірмеңіз!

Безопасность на улице

- ◆ Переходи дорогу только по пешеходному переходу.
- ◆ Обязательно смотри по сторонам, даже если горит зеленый свет.
- ◆ Носи яркую одежду, особенно вечером – так тебя лучше видно водителям.
- ◆ Не играй возле дороги.
- ◆ Ни в коем случае не выбегай на проезжую часть!

Егер сіз велосипедпен, скутермен немесе роликтермен жүрсеңіз.

- ◆ Шлем, тізе мен шынтаққа арналған қорғанышты ки.
- ◆ Жолға шықпа.
- ◆ Аулада, саябақтарда, балалар мен спорт алаңдарында жүре аласыз.
- ◆ Аулада, саябақтарда, балалар және спорт алаңдарында жүруге болады.

Если катаешься на велосипеде, самокате или роликах

- ◆ Надевай шлем, защиту на колени и локти.
- ◆ Не выезжай на проезжую часть.
- ◆ Кататься можно во дворах, в парках, на детских и спортивных площадках.

Судағы қауіпсіздік

- ◆ Тек рұқсат етілген жерлерде ғана шомыл!
- ◆ Бейтаныс жерде ешқашан сүңгіме: ол жерде тастар немесе қоқыр-соқыр болуы мүмкін.
- ◆ Алысқа жүзбе!
- ◆ «Батып» ойнама.
- ◆ Суға жалғыз кірме! Жаныңда әрқашан ересек адам болуы керек.
- ◆ Егер біреу көмек сұраса, өзің жүгіріп құтқаруға барма – ересек адамды шақыр.

Безопасность у воды

- ◆ Купайся только там, где разрешено!
- ◆ Никогда не ныряй в незнакомом месте: там могут быть камни или коряги.
- ◆ Не заплывай далеко.
- ◆ Не играй в «топление».
- ◆ Не заходи в воду один! Рядом всегда должен быть взрослый.
- ◆ Если кто-то зовет на помощь, не беги сам спасать – зови взрослого.

Күн, ыстық және сенің қауіпсіздігің

- ◆ Ең қатты ыстық кезде (сағат 12:00-ден 16:00-ге дейін) далаға шықпа.
- ◆ Күн өтуден сақтану үшін панам, кепка немесе қалпақ ки.
- ◆ Су іш – көп және жиі! Бірақ газдалған немесе мұздай су ішпе.
- ◆ Терің күйіп кетпеуі үшін күннен қорғайтын крем қолдан.
- ◆ Егер кенеттен басың айналып, әлсіздік немесе жүрекайну байқалса, дереу ересек адамға айт!

Солнце, жара и твоя безопасность

- ◆ Не выходи на улицу в самую жару (с 12 до 16:00).
- ◆ Носи панаму, кепку или шляпу, чтобы не получить солнечный удар.
- ◆ Пей воду – много и часто! Но не газировку и не холодную!
- ◆ Используй солнцезащитный крем, чтобы не обгореть.
- ◆ Если вдруг почувствовал себя плохо (головокружение, слабость, тошнота), немедленно скажи об этом взрослому!

Сен ормандасың

- ◆ Ересектерсіз от жақпа.
- ◆ Шөптің арасына сіріңке, қағаз немесе әйнек тастама – бұл өртке себеп болуы мүмкін!
- ◆ Орманнан кетерде оттың толық өшкеніне көз жеткіз.
- ◆ Бейтаныс жидектер мен саңырауқұлақтарды жеме – олар жеуге жарамды әрі дәмді болып көрінсе де, улану қаупі бар.
- ◆ Кенелер мен масалардан қорғану үшін жабық киім ки.

Абай бол: бейтаныс адамдар!

- ◆ Бейтаныс адамдардың көлігіне ешқашан отырма!
- ◆ Біреу сыйлық ұсынып немесе қызық нәрсе көрсетем десе де, бөтен адамдармен бірге кетпе.
- ◆ Егер біреу күмәнді әрекет етсе, дереу көмек сұрап, адамдар бар жаққа жүгір.
- ◆ Қайда және кіммен бара жатқаныңды әрқашан ата-анаңа айтып отыр.

Ты в лесу

- ◆ Не разжигай костры без взрослых.
- ◆ Не бросай в траву спички, бумагу, стекло – это может вызвать пожар!
- ◆ Уходя, убедись, что костер полностью потушен.
- ◆ Не ешь незнакомые ягоды и грибы, даже если они кажутся съедобными и вкусными.
- ◆ Одевайся так, чтобы защититься от клещей и комаров.

Осторожно: незнакомцы!

- ◆ Никогда не садись в машину к незнакомым людям!
- ◆ Не уходи с чужими людьми, даже если они обещают показать что-то интересное или предлагают подарок.
- ◆ Если кто-то ведет себя подозрительно, позови на помощь и беги к людям.
- ◆ Всегда говори родителям, куда ты идешь и с кем.

Төтенше жағдайлар

- ◆ 112 нөміріне қоңырау шал – бұл Бірыңғай көмек қызметі (тіпті SIM-картасыз да жұмыс істейді).
- ◆ Егер өзің немесе біреу құлап қалса, жарақат алса, кесіліп қалса – дереу ересек адамды шақыр.
- ◆ Егер қасыңда ересектер болмаса, Жедел медициналық жәрдемге – 103 нөміріне қоңырау шал.
- ◆ Өрт басталса, ешқашан оны өз бетіңше сөндіруге тырыспа! Қауіпсіз жерге кетіп, Өрт сөндіру қызметіне – 101 нөміріне хабарлас.

Жаз – еркіндік, ойын мен көңілді шақ! Бұл – мектепке ерте тұрудың қажеті жоқ, күні бойы серуендеп, велосипед теуіп, суға шомылып, шалаш салып, әрбір шуақты күннен ләззат алуға болатын мезгіл. Саған жаңа нәрселерді танып-білуге, достасуға, әлемді зерттеуге және өмірге қуану үшін көп бос уақыт беріледі.

Алайда осы тамаша күндерді көңілсіз жағдайлар бүлдіріп жібермес үшін, бір нәрсені есте сақта: сенің қауіпсіздігің – өз қолыңда! Енді сен су жағасында, жолда, орманда, қалада және тіпті төтенше жағдайда қалай әрекет ету керектігін білесің.

Бұл – өзінің өмірі, денсаулығы, қауіпсіздігі мен амандығына жауапты адамның білімі!

Экстренные ситуации

- ◆ Позвони 112 – это Единый номер помощи (работает даже без сим-карты).
- ◆ Если ты или кто-то упал, ушибся, порезался, позови взрослого.
- ◆ Если взрослых нет рядом, звони в Скорую медицинскую помощь – 103.
- ◆ Если начался пожар, ни в коем случае не пытайся тушить его сам! Найди безопасное место и звони в Противопожарную службу – 101.

Лето – свобода, игры и веселье! Это время, когда не нужно рано вставать в школу, можно целыми днями гулять, ездить на велосипеде, купаться, строить шалаш и наслаждаться каждым солнечным днем. У тебя появляется больше свободного времени, чтобы исследовать мир, дружить, узнавать новое и просто радоваться жизни.

Но чтобы эти чудесные дни не омрачились неприятностями, важно помнить: твоя безопасность – в твоих руках! Теперь ты знаешь, как вести себя у воды, на дороге, в лесу, в городе и даже в экстренных ситуациях.

Это знания человека, ответственного за свою жизнь, здоровье, безопасность и благополучие!

ВИРТУАЛДА БОЛ, ШЫНАЙЫ ӨМІРДЕ ӨМІР СҮР БЫВАЙ В ВИРТУАЛЕ, ЖИВИ В РЕАЛЕ

Интернет дұрыс әрі саналы қолданылған жағдайда өте пайдалы әрі тиімді құрал бола алады.

<https://www.safeinternet.kz>

Республикалық қауіпсіз интернет орталығы. Желідегі қауіпсіз мінез-құлықтың қарапайым ережелері

<https://internetsafety.yandex.ru>

интернетті қауіпсіз пайдалану үшін арналған оқыту ойындары мен кеңестер (Яндекс. Балаларға арналған интернет)

<https://detionline.com>

Балалардың цифрлық ортадағы қауіпсіздігі туралы портал

Интернет может быть очень полезным и эффективным, если пользоваться им правильно и с умом.

<https://www.safeinternet.kz>

Республиканский центр безопасного интернета. Простые правила поведения в сети

<https://internetsafety.yandex.ru>

обучающие игры и советы для безопасного пользования интернетом (Яндекс. Интернет для детей)

<https://detionline.com>

Портал о безопасности детей в цифровой среде

Эмоциялық даму

<https://multiru.net>

адамдар арасындағы қарым-қатынас, достық, құрмет, қамқорлық және қолдау туралы тәрбиелік мультфильмдер

<https://feelingsforkids.com>

эмоцияларды түсінуге және бақылауға арналған ойындар мен карточкалар (ағылшын тілінде, бірақ көрнекі түрде түсінікті)

<https://www.bullying.kz>

буллинг туралы ақпарат, балаларға өздерін қорғау және көмек сұрау жолдары туралы кеңестер

Эмоциональное развитие

<https://multiru.net>

развивающие мультфильмы о взаимоотношениях людей, дружбе, уважении, заботе, поддержке

<https://feelingsforkids.com>

игры и карточки для понимания и контроля эмоций (на английском языке, но визуально все понятно)

<https://www.bullying.kz>

информация о буллинге, советы детям, как защитить себя и кого просить о помощи

Білім беру ойындары

<https://uchi.kz>

оқушыларға арналған онлайн-платформа

<https://bilimland.kz>

оқытушы мультфильмдер, тренажерлар, тәжі-рибелер

<https://kitap.kz>

мемлекеттік және орыс тілдерінде балаларға арналған тегін электрондық кітапхана

Образовательные игры

<https://uchi.kz>

онлайн-платформа с заданиями для школьников

<https://bilimland.kz>

учебные мультфильмы, тренажеры, эксперименты

<https://kitap.kz>

бесплатная электронная библиотека для детей на государственном и русском языках

**ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ /
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
БАС РЕДАКТОР / ГЛАВНЫЙ
РЕДАКТОР** Е. Н. Сакенова

**РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС /
РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ**

Е. Н. Сакенова
И. М. Самсаев
Р. Ф. Кудякова
Г. К. Калиева
И. В. Калачева
М. К. Таипова
А.М. Саликова
Г. Б. Омарова

**ДИЗАЙН ЖӘНЕ БЕТТЕУ /
ДИЗАЙН И ВЕРСТКА**

А. М. Саликова
А. Р. Айтахунов
Фото freepik.com

РЕДАКТОРЫ-КОРРЕКТОРЫ

Е. М. Песина
С. Е. Нурахметова

РЕДАКЦИЯ МЕКЕН-ЖАЙЫ:

Қазақстан Республикасы, Z05X4M9,
Астана қ., Есіл ауданы, Мәңгілік ел
даңғылы, 8/2 ғимарат
«ӨРКЕН» балалардың әл-ауқатын
арттыру ұлттық ғылыми-практикалық
институты» КеАҚ

АДРЕС РЕДАКЦИИ:

Республика Казахстан, Z05X4M9,
г. Астана, район Есиль, пр. Мәңгілік ел,
здание 8/2
НАО «Национальный научно-
практический институт благополучия
детей «ӨРКЕН»

ЖУРНАЛДЫҢ МЕНШІК ИЕСІ

«ӨРКЕН» балалардың әл-ауқатын
арттыру ұлттық ғылыми-практикалық
институты» КеАҚ

СОБСТВЕННИК ЖУРНАЛА

НАО «Национальный научно-
практический институт благополучия
детей «ӨРКЕН»

**ЖУРНАЛ ШЫҒАРЫЛЫМЫНЫҢ
ЖИІЛІГІ**

Ай сайын

**ПЕРИОДИЧНОСТЬ ВЫПУСКА
ЖУРНАЛА**

Ежемесячный

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі Ақпарат
комитетінің 2024 жылғы 15 наурызда
берген № KZ52VPY00089109 тіркеу
куәлігі

Регистрационное свидетельство
№ KZ52VPY00089109 от 15 марта
2024 года выдано Комитетом
информации Министерства культуры
и информации Республики Казахстан.

Деректердің дәлдігі мен ақпараттың
сенімділігі үшін материал авторлары
жауапты.

За точность фактов и достоверность
информации ответственность несут
авторы материалов.